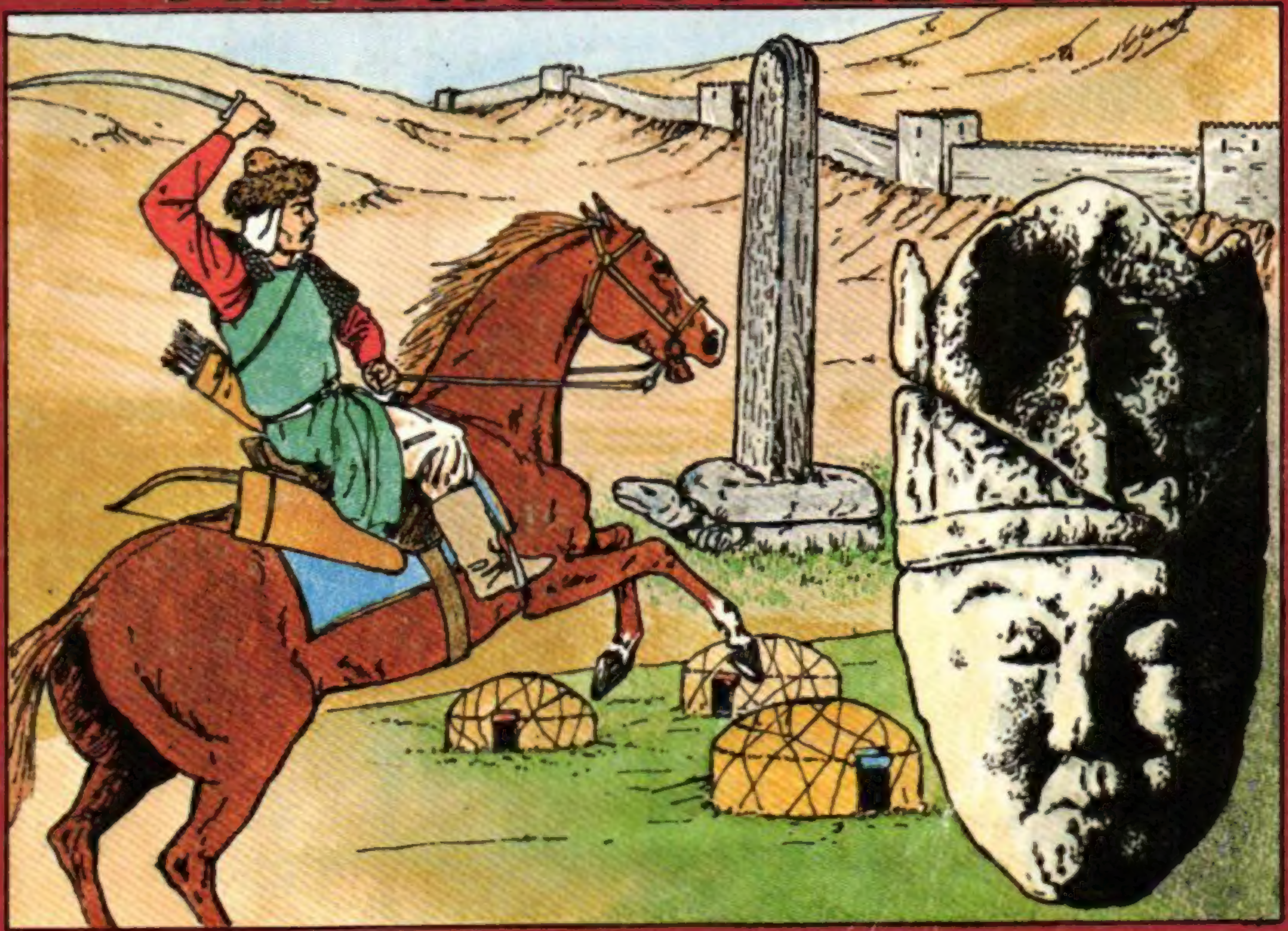

RESİMLERLE İNSANLIK TARİHİ ANSİKLOPEDİSİ

TARİHTE İLK TÜRK DEVLETLERİ

KARACAN

KARACAN RESİMLERLE İNSANLIK TARİHİ ANSİKLOPEDİSİ

Copyright: Daniel Mallo-Editorial Palsa S.A., Mexico
Türkiye'de Yayın Hakkı: KARACAN YAYINLARI/ONK

Karacan Yayınları A.Ş. adına sahibi: **ALİ KARACAN**
Sorumlu Genel Yayın Yönetmeni: **ALİ SAYDAM**
Mali Koordinatör: **ÖZHAN KÜÇÜKTOPUZLU**
Teknik Koordinatör: **OĞUZ DEMİRCİOĞLU**

Yazı İşleri Müdürü: **ERCAN ALTAZLI**
Yazı İşleri Yardımcısı ve Metin Yazarı: **DENİZ DAĞDELEN**
Danışma Kurulu: **Prof. Dr. TAHSİN YAZICI, Doç. Dr. ALİ İHSAN GENCER, Doç. Dr. MEHMET ÖZSAİT, Doç. Dr. İSMET MİROĞLU, PAUL MANDRİNİ, ALBERTO CABADO, EUGENIO ZOPPI**
Resimleyen: **TÜRKAY ÖZBURSALI**
(Bu kitabın resimlenmesinde Prof. Dr. NEJAT DİYARBEKİRLİ'nin özel arşiv ve kütüphanesinden yararlanılmıştır.)

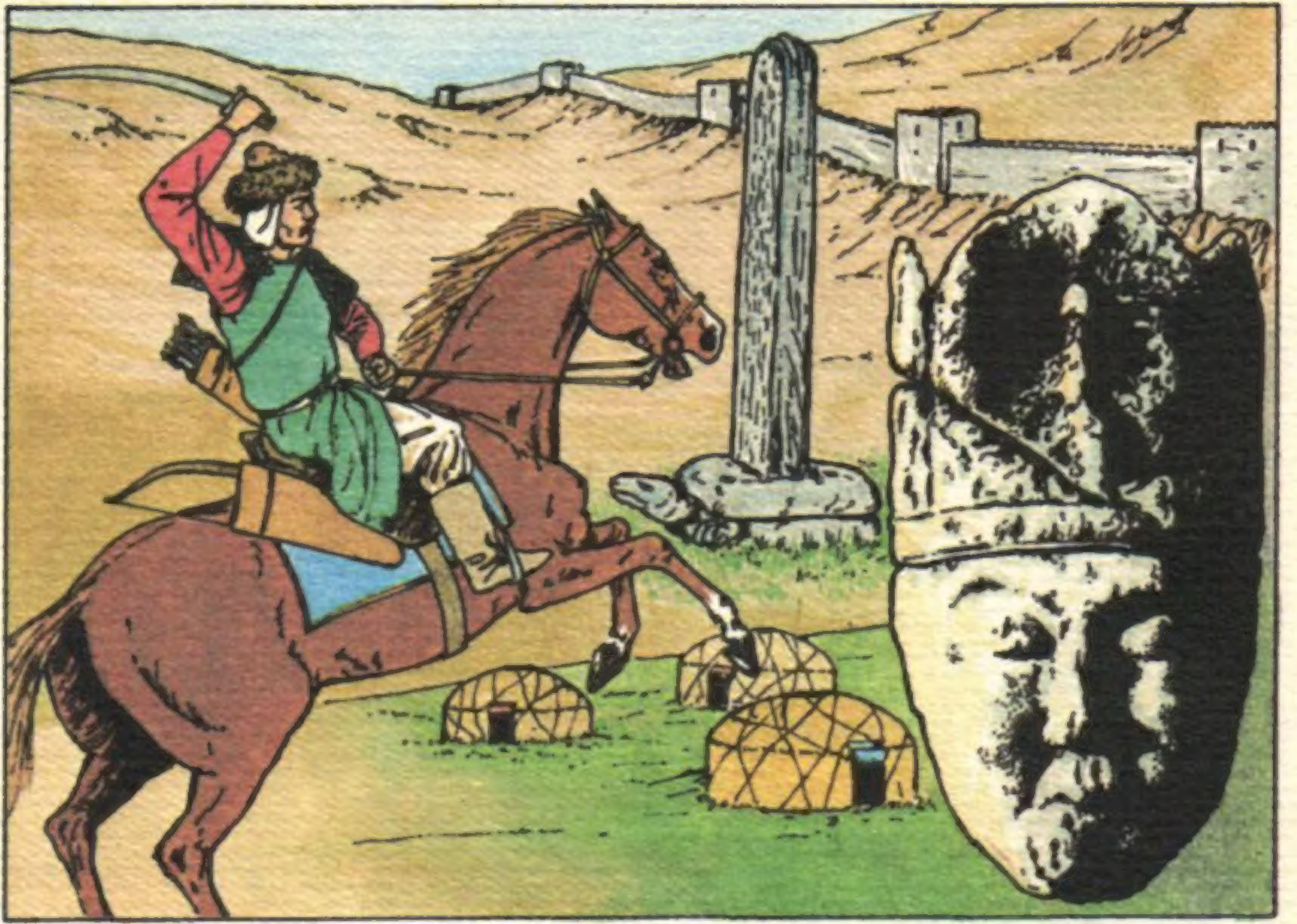
Teknik Yönetmen: **ERTAN GÖKEMRE**
Teknik Müdür: **NURETTİN ÖZAKSEL**
Teknik Müdür Yardımcısı: **M. SABİT UÇUK**
İlan ve Halkla İlişkiler Müdürü: **ESER NOYAN**
Satış Müdürü: **ALİ ALPASLAN**

**Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı,
Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı'nın
20.2.1984 tarih ve 01771 sayılı kararı ve ek
3.4.1984 tarih ve 2152 sayılı kararı ile ilk 5
sayısı özellikle ilkokul 4. ve 5. sınıf öğrenci-
leri ile ortaokul öğrencilerine tavsiye edil-
miş olup, bu sayısı da onaya sunulmuştur.**

Renk Ayrımı: **ÇALI GRAFİK**
Baskı: **HÜRRİYET OFSET A.Ş. HALKALI/İSTANBUL**
Kapak Baskısı: **NADİR BASİMEVİ**

Adres: **KARACAN YAYINLARI, Basın Sarayı, Cağaloğlu/İstanbul**
Tel: 527 00 34 - 526 69 00

Fiyatı: **200 TL / Kıbrıs'ta: 250 TL**

TARİHTE İLK TÜRK DEVLETLERİ

TARİHTE İLK TÜRK DEVLETLERİ

BU KİTABIMIZI TARİHTEKİ İLK TÜRK DEVLETLERİNE AYIR-
DIK.. TÜRKLERİN TARİH SAHNESİNE ÇIKMALARI, GÜNLÜMÜZ-
DEN AŞAĞI YUKARI 4.000 YIL ÖNCEYE RASTLAR...

TARİH BOYLUNCA BASKA BASKA ADLAR ALTINDA VE FARKLI BÖLGE-
LERDE HAKİMİYET KURMUŞ OLAN TÜRK MİL-
LETİ, DİL, DİN, TÖRE
VE GELENEK-GÖRE-
NEK AÇISINDAN,
KÖKLÜ BİR
KÜLTÜR
BÜTÜNLÜĞÜ
İÇİNDE YA-
SAMIŞTIR...

SON YILLARDA YAPILAN ANTROPOLOJİK ARAŞTIRMALAR,
TÜRKLERİN BEYAZ IRKA MENSUP, DÜZ BURUNLU, YUVARLAK
YÜZLÜ, HAFİF DALGALI SAÇLI, ORTA GÜRLÜKTE SAKAL
VE BİYİĞİ OLAN İNSANLAR
OLDUĞUNU ORTAYA
KOYMUŞTUR....

ÇİN KAYNAKLARI TÜRKLERİN ANAYURDUNUN ALTAY DAĞLARI OLDUĞUNU
SÖYLEMEKTE İSE DE, ÇAĞDAŞ ARAŞTIRMACILAR TAŞ DEVRİ'NDEN BE-
Rİ EN ESKİ TÜRK YURDUNUN BAYKAL GÖLÜ VE SAYAN DAĞLARI'NIN BA-
TISINDAKİ, BUGÜN MINUSINSK DİYE ANILAN YER OLDUĞU KONUSUN-
DA GÖRÜŞ BİRLİĞİNE VARIRLAR...

... M.Ö. 1700-M.Ö. 1200 YIL-
LARI ARASINDA BU BÖLGEDE OTUR-
DUKLARI TESPİT EDİLEN TÜRKLER,
M.Ö. 1200'DEN İTİBAREN, BELKİDE
İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ VEYA OTLAK...

... DARLIĞI NEDENİYLE ÇEVREYE DA-
ĞILMAK ZORUNDA KALARAK, BİR
KISMI KAZAKİSTAN ÜZERİNDEN
MÂVERAÜNNEHİR'E VE HAZAR-URAL
DAĞLARI ARASINA DOĞRU...

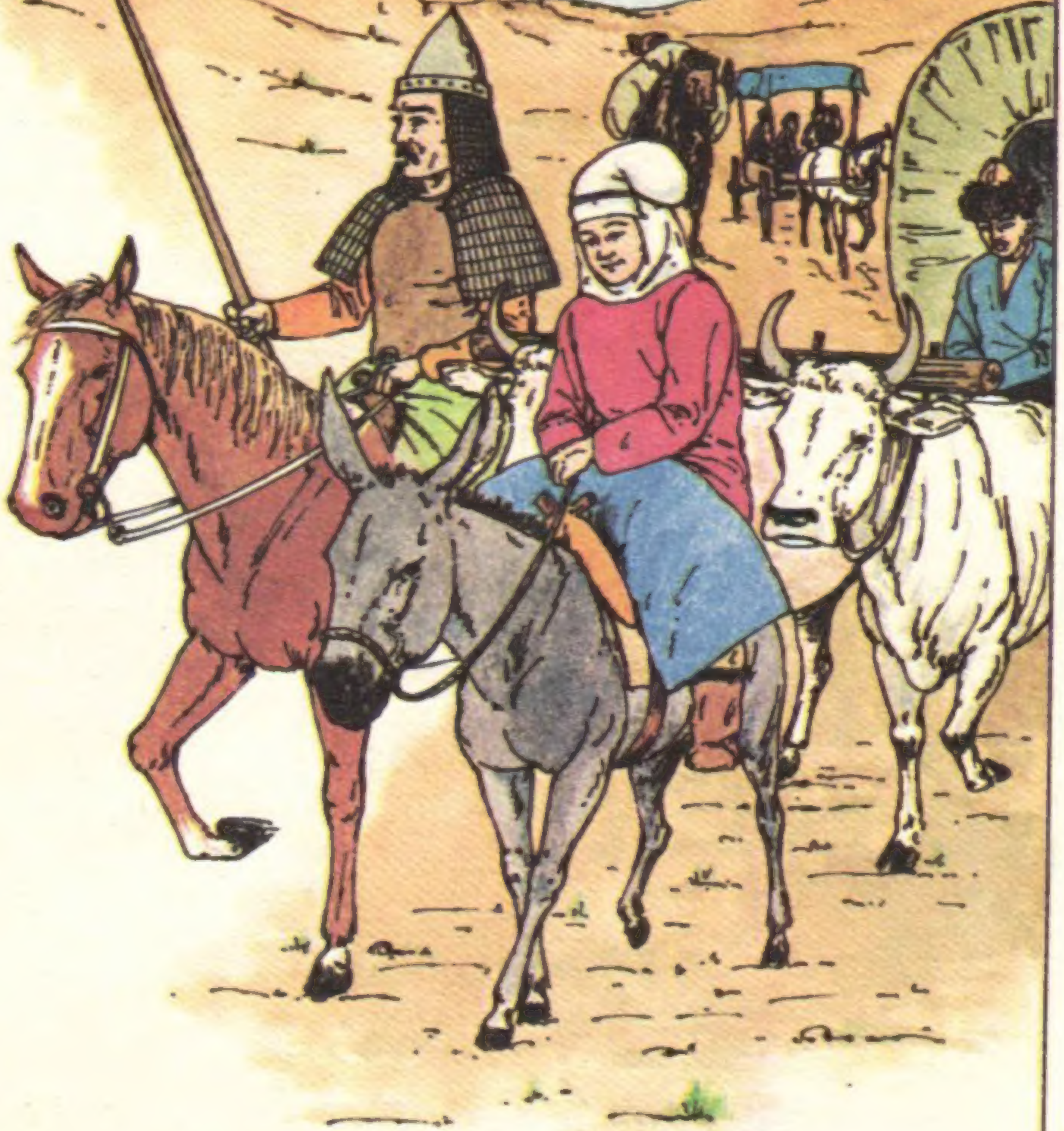

... DİĞER BİR KISMI ALTAYLAR-TANRI DAĞLARI ÜZERİNDEN DOĞUYA,
ÇİN'İN KANSU-ORDOS HAVA... LİSİNE GÖÇ ETMİŞLERDİR Kİ, TARİHTE
ASYA HUNLARI DİYE ANILAN GRUP,
BU KİTLEYE MENSUPTUR...

M.Ö. III. YÜZYILA DOĞRU BAZI TÜRK ZÜMRELERİNİN KUZEYDOĞU ASYA'YA ÇEKİLDİKLERİ ANLAŞILMAKTADIR (YAKUTLAR).
MÂVERAÜNNEHİR İSTİKAMETİNE YÖNELENLERİN İSE İNDUS-PENCAP BÖLGESİNE DOĞRU İLERLEDİKLERİ BİLİNMEKTEDİR...

HUNLAR, I. YÜZYIL SONU İLE II. YÜZYIL BAŞLARINDA
GÜNEY KAZAKİSTAN VE TÜRKİSTAN'A, 375' TEN SONRA
AVRUPA İÇLERİNE, OĞUZLAR X. YÜZYILDA ORHUN BÖLGE-
SİNDEN SEYHUN NEHİRİ KIYILARINA, XI. YÜZYILDA İRAN VE
ANADOLU'YA, AVARLAR HAZAR DENİZİ BÖLGESİNDEN
ORTA AVRUPA'YA, HAZAR DENİZİ'NİN KUZEYİNDE
GÖRÜLEN BULGARLAR, 669'DAN İTİBAREN
BALKANLAR'A VE VOLGA
KIYILARINA.....

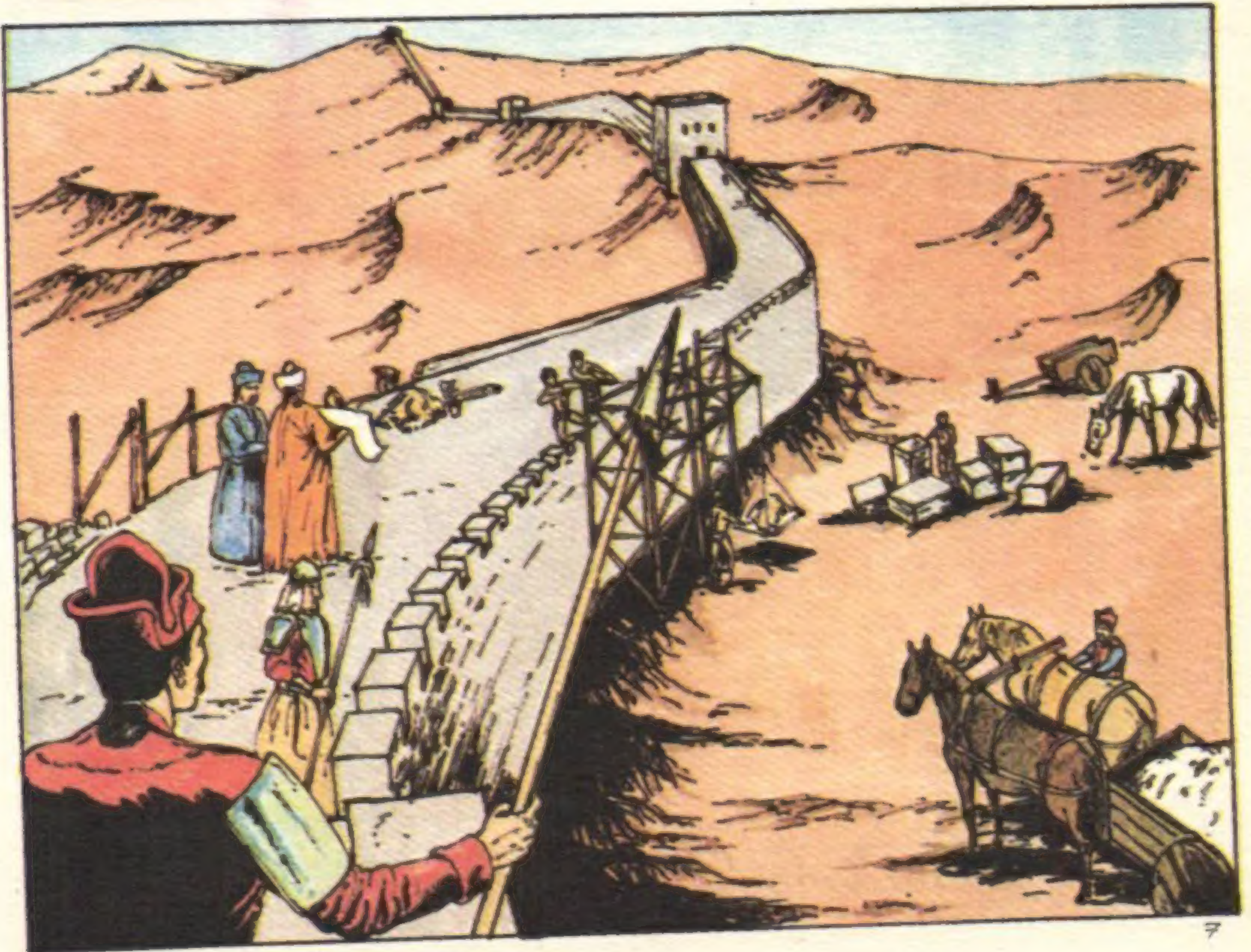

.... PEÇENEK, KUMAN (KIPÇAK) VE UZLAR (OĞUZ BOYLU) HAZAR
DENİZİ'NİN KUZEYİNDEN ORTA AVRUPA VE BALKANLAR'A
(IX-XI. YÜZYIL) GÖÇ ETMİŞLERDİR.

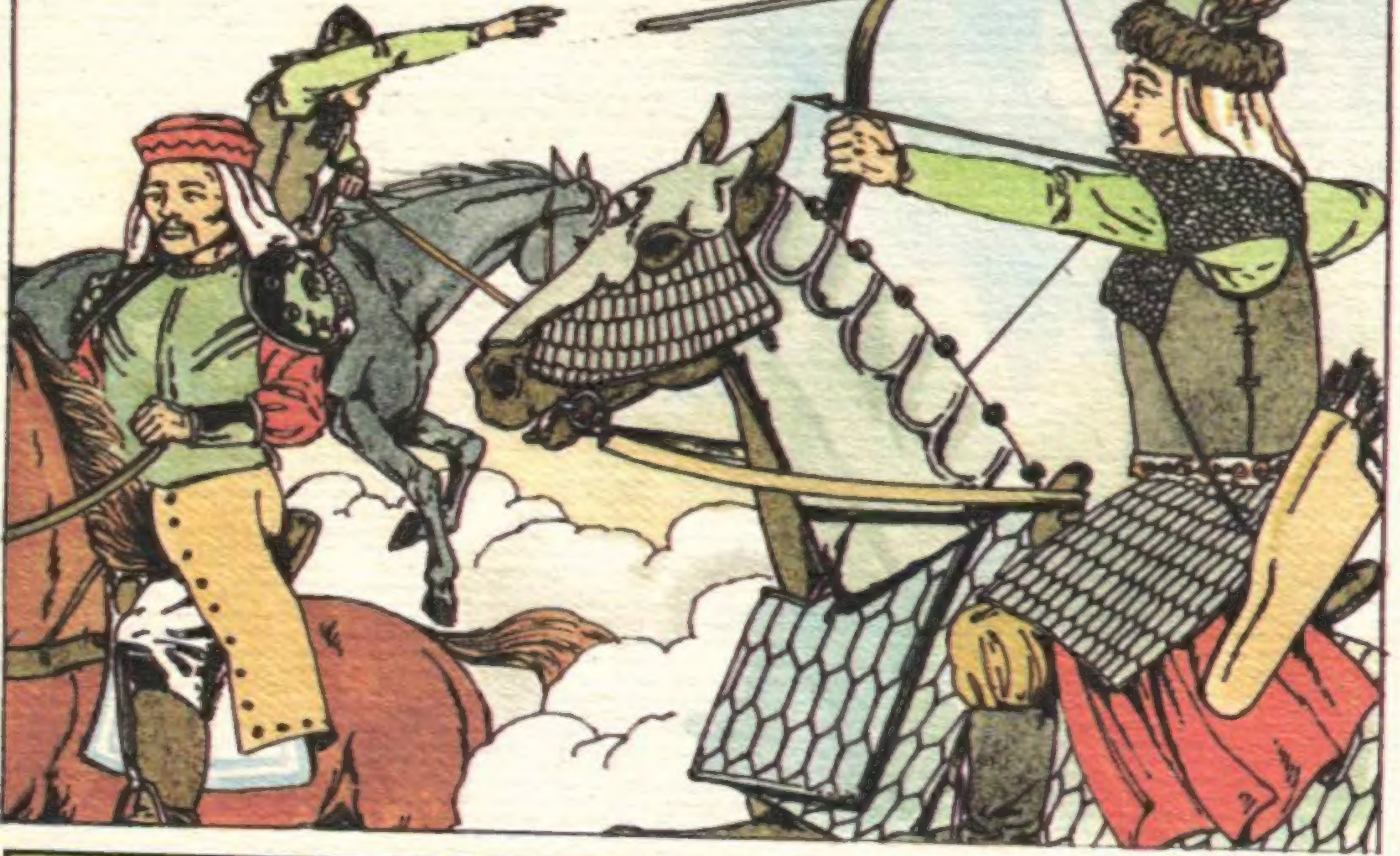
TÜRKLERİN TARİHİ HEPİNİZİN
BİLDİĞİ GİBİ HUNLARLA BAŞLAR..
HUN SÖZCÜĞÜ TÜRKÇE'DE "İNSAN,
HALK" MANASINDADIR.. HUNADI İLE
İLGİLİ İLK YAZILI VESİKA....

M.Ö. 318 TARİHLİ BİR
ANLAŞMADA TESPİT EDİL-
MİŞTİR... HUN AKINLARIN-
DAN KORUNMAK AMACIYLA
YAPTIRILAN ÜNLÜ ÇİN SED-
Dİ'NİN İNSASININ TAMAM-
LANDIĞI M.Ö. 214 YILINI
TAKİP EDEN DÖNEMDE
HUN DEVLETİ'NİN BASINA,
MO-TU'N (METE) GEÇTİ..
(M.Ö. 209-M.Ö. 174)

MO-TUN ORTA ASYA'DA SİYASİ BİRLİĞİ SAĞ-
LADIKTAN SONRA M.Ö. 201'DE ÇİN TOPRAKLARINA
YÖNELDİ.. İMPARATOR KAO-Tİ'Yİ YENEREK
ÇİN'İ VERGİYE BAĞLADI...

HUN İMPARATORLUĞU'NUN SINIRLARI DOĞU'DA KORE'YE, KUZEYDE BAY-
KAL GÖLÜ İLE OBI, İRTİS, İSİM NEHİRLERİNE, BATIDA ARAL GÖLÜ'NE, GÜNEY-
DE ÇİN'DEKİ WEI İRMAĞI-TİBET YAYLASI HATTINA KADAR UZANIYORDU...

M.Ö. 127 YILINDAN
İTİBAREN HUN İMPA-
RATORLUĞU ÇİNLİLE-
RİN ENTRİKALARI
KARSISINDA ZAYIF-
LAMAYA BAŞLADI...

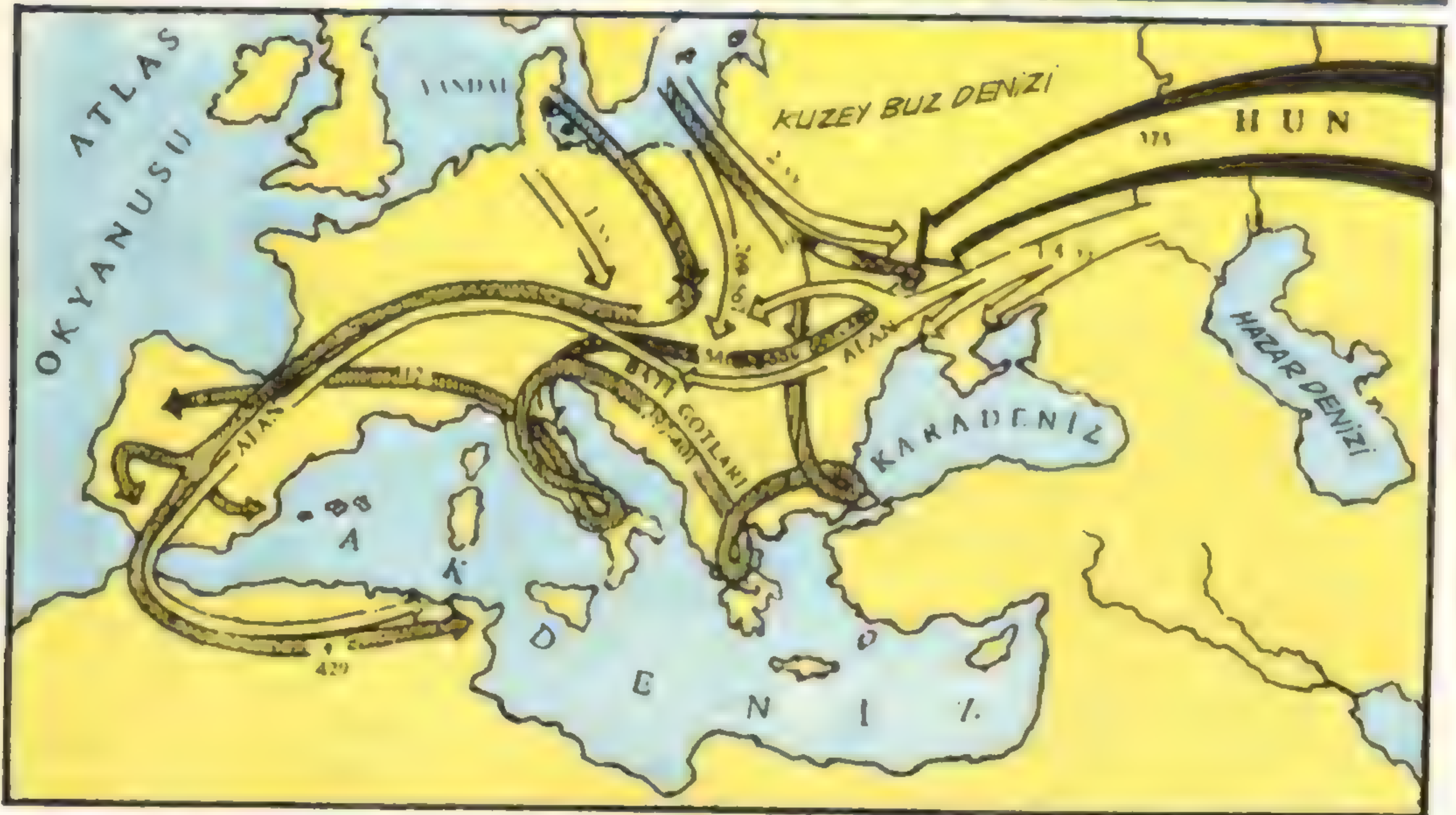
EKONOMİK DARLIK GÖRÜL-
DÜ.. BUNUN SONUCUN-
DA HUN BİRLİĞİ
PARÇALANDI...

M.Ö. 58'DE KUZYEDEKİ HUNLARIN BASI-
NA GEÇEN Çİ-Çİ, BİRLİĞİ YENİDEN SAĞLADI VE
ORTA ASYA HUN İMPARATORLUĞU'NU KURDU...
ANCAK ÇU-TALAS NEHİRLERİ ARASINDA KUR-
DUĞU BASKENT, M.Ö. 36'DA ANİ BİR ÇİN SAL-
DIRISI SONUÇLU YAKILIP YIKILDI...

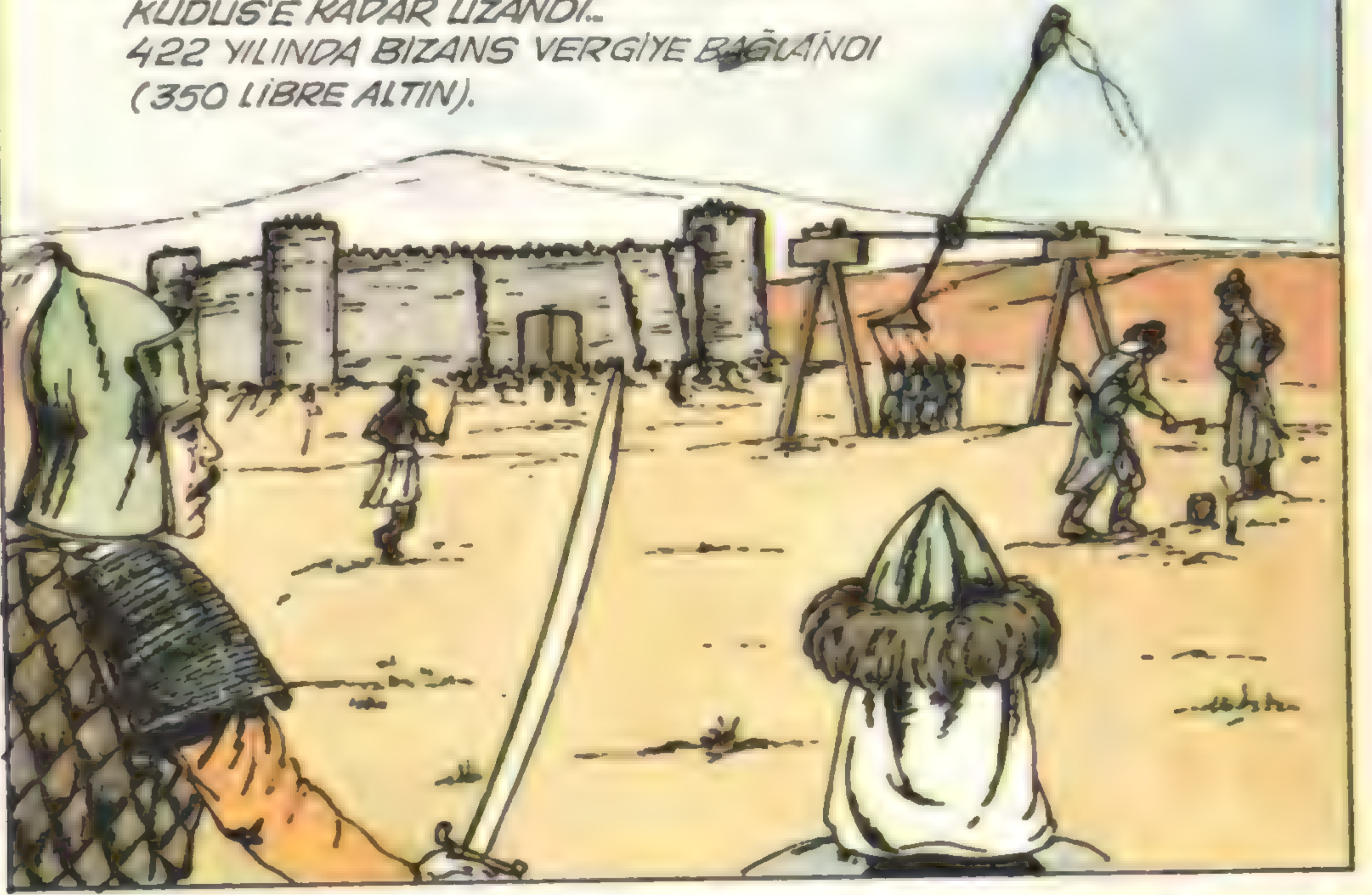

İÇ KARİŞIKLIKLAR VE KURAKLIK YÜZÜNDEN
HUNLAR M.Ö. 48 YILINDA KESİN OLARAK KUZAY
VE GÜNEY HUNLARI ADIYLA İKİYE AYRILDILAR...
BİR KİSMİ KUZAY ÇİN SINIRLARINDA YASA-
MAYA DEVAM
ETTİ...

.... AVRUPA HUNLARI OLARAK ANILAN DİĞER BİR BÖLÜM BATIYA GOÇ ETTİ..
374'TE İTİL KİYİLERİNDE GÖRÜLEN AVRUPA HUNLARI, GERMEN GÖTLERİ
EGEMENLİKLERİ ALTINA ALARAK GALYA (BUGÜNKÜ FRANSA) 'YA KADAR
UZANAN BİR İMPARATORLUK KURTULAR (ATTILA HUNLARI)...

395'TE BİR KOL BALKANLAR'DAN TRAKYA'YA İNERKEN, DİĞER BİR KOL DA KAFKASLAR ÜZERİNDEN ANADOLU'YA YÖNELDİ... MALATYA VE ÇUKUROVA'YA KADAR İLERLEDİ.. URFA VE ANTAKYA'YI KUSATARAK KUDÜS'E KADAR UZANDI..
422 YILINDA BİZANS VERGİYE BAĞLANDI
(350 LIBRE ALTIN).

BÜYÜK HUN
İMPARATORU
ATTILA'NIN BAŞA
GEÇMESİNDEN SONRA
BİZANSLILARLA 434 YILIN-
DA KONSTANTIA BARISI (MARGOS
BARISI) İMZALANDI...

ATTILA'NIN BASLATTIĞI I. BALKAN SEFERİ (441-442) SONUNDA TUNA BOYLUNDAKİ KALELER ZAPT EDİLDİ VE BALKANLAR YABANCI KAVİMLERDEN TEMİZLENDİ... HUN ORDUSU II. BALKAN SEFERİNE 447 YILINDA ÇIKTI... ATTILA'NIN KOMUTASINDA TUNA'YI GEÇEN HUN ORDUSU, YOL ÜZERİNDEKİ KALELERİ TEK TEK FETHEDEREK BÜYÜK ÇEKMECE'YE ULAŞTI...

DAHA SONRA 200.000 KİŞİLİK HUN ORDUSU 451 YILI BAŞ-
LARINDA ORTA MACARİSTAN'DAN BATIYA DOĞRU HAREKETE GEÇE-
REK ROMA ÜZERİNE YÜRÜDÜ... AYNI GÜÇTEKİ İKİ ORDU CHAMPAGNE
(SAMPAYN) OVASI'NDA KARŞILAŞTILAR.. 24 SAAT SÜREN SAVAŞ
SONLUNDA İKİ TARAF DA BÜYÜK KAYIPLAR VERDİ... ANCAK ATTILA
AMACINA ULAŞMIŞ VE GALYALILARI SAF DIŞI EDİP, ROMA'YI
DESTEKSİZ BIRAKMAYI
BASARMISTI...

ATTILA ERTESİ YIL 100.000 KİSİLİK ORDUSUYLA PO OVA-SI'NA KADAR GELDİ.. PAPA I. LEO BAŞKANLIĞINDAKİ KON-SÜLÜN ROMA'NIN TESLİM OL-DUĞU HABERİNİ GETİRMESİ ÜZERİNE BATI ROMA'YI VER-GİYE BAĞLAYARAK ŞEHRE GİRMEDEN GERİ DÖNDÜ...

BÖYLECE HUN İMPARATORLU-ĞU'NUN ÜSTÜNLÜĞÜ, DOĞU VE BATI ROMA İMPARATORLUKLARI TARAFINDAN DA TANINMIS OLUYORDU...

GELELİM AK-HUNLARA... ORTA ASYA'DA HUN HAKİMİYETİNDEN SONRA BAŞA GEÇEN SİENPİLE-RİN YERİNE KURULAN JUAN-JUAN DEVLETİ'NDEN AYRILAN UAR VE HUN KABİLELERİ, 350 YILINDA GÜNEY KAZAKİSTAN BOZKIRLARI-NA İLERLEYEREK BATI HUNLARI VOLGA'YA DOĞRU SÜRMÜSLER VE AFGANİSTAN'IN TOHARİSTAN BÖLGESİNE YERLEŞMİŞLERDİ...

HAKİMIYETİNİ HAZAR DENİZİ'NİN GÜNEYİNE
KADAR GENİŞLETEN BU KAVİM, YIKILIŞ TARİHİ
OLAN 557 YILINA KADAR AK-HUN-
EFTALİT DEVLETİ OLARAK
ANILDI...

AK HUNLAR 484 YILINDA HERAT BÖLGESİNİ
ELE GEÇİREREK SASANİLERİ VERGİYE
BAĞLADILAR..

ÇİN KAYNAKLARINA GÖRE İÇ ASYA'DA
HOTEN, KUÇA, AKSU, KAŞGÂR VE
ÇEVRESİNİ.....

.... EGEMENLİKLERİ ALTINA ALAN AK-HUN-EFTALİTLER,
BU ARADA KUZEY HİNDİSTAN'I DA ZAPTETMİŞLERDİ...

ASYA HUNLARININ BİR KOLU OLAN
TABGAÇLAR, IV. YÜZYIL SONLARINA DOĞ-
RU KUZAY ÇİN'DE, BASKENT TAI OLMAK
ÜZERE BİR DEVLET KURDULAR.. ÇEVREDE
DAĞINIK YASAYAN TOPLULUKLARI EGE-
MENLİKLERİ ALTINA ALARAK SINIRLARINI
GENİŞLETTİLER...

DEVLETİN SINIRLARI PEKİN
YAKINLARINDA HUANG-HO
NEHRİNE KADAR UZANIYORDU...
KUZAY ÇİN'İ TEK BİR YÖNETİM
ALTINDA BİRLESTİREN İMPARA-
TOR T'A-O DEVRİNDE (424-452)
TABGAÇ DEVLETİ EN PARLAK
DEVRİNİ
YASADI...

TÜRKLERİ BUDİZMİN ETKİ-
SİNDEN KURTARMA ÇABA-
LARININ ZAMANLA AKSA-
MASI ÜZERİNE TABGAÇ
TÜRKLERİ HIZLA ÇİN
KÜLTÜRÜNÜ.....

... BENİMSEMEYE
BASLADILAR...
534'E DOĞRU
DEVLET DOĞU İLE
KUZAY İLE YA BATI
KİMLERİ ADIYLA İKİYE
AYRILDI. VI YÜZYIL
SONUNDA ORTADAN
KALKTI...

ASYA BÜYÜK HUN İMPARATORLUĞU'NDAN SONRA İKİNCİ BÜYÜK TÜRK İMPARATORLUĞU OLAN GÖK-TÜRK HAKANLIĞI, TÜRK KELİMESİNİ İLK KEZ RESMİ DEVLET ADI OLARAK KABUL ETMEKLE, BÜTÜN BİR MİLLETE AD VERMEK SEREFİNİ KAZANMIS VE...

.... DOĞU SİBİRYA'DAKİ YAKUT TÜRKLERİ İLE BATIDA OĞUR (BULGAR) TÜRKLERİNİN BİR KISMI DIŞINDAKİ TÜRK ASILLI BÜTÜN TOPLULUKLARI KENDİ YÖNETİMİNDE BİRLEŞTİRMİŞTİR... (VI. - IX. YÜZYIL)

BASLANGIÇTA GÖK-TÜRKLER,
ALTAY DAĞLARININ DOĞUSUNDA
TOPLU HALDE YASARLAR VE GELE-
NEKSEL EL SANATLARI OLAN
DEMİRCİLİKLE UĞRAŞIRLARDI...

JUAN-JUAN DEVLETİ'NİN YIKILMASINDAN SONRA RESMEN
İL-KAĞAN UNVANINI ALAN BU MİN KAĞAN, 552 YILINDA ÖTÜKEN
MERKEZ OLMAK ÜZERE BİR HAKANLIK KURDU VE DEVLETİN
BATI KANADINI KARDESİ İSTEMİ'YE VERDİ...

BU VİN KAĞAN'IN ÖLÜMÜNDEN SONRA BAŞA GEÇEN
MU-KAN DEVRİNDE (553-572) GÖK-TÜRKLER 10.5 MİLYON
KİT' LİK BİR İMPARATORLUĞA SAHIPTİLER...

ORHUN KİTABELERİNDE MU-KAN'IN BİRÇOK KAVMI
EGEMENLİĞİ ALTINA ALDIĞI, DOĞU'DA KADIRGAN DAĞLARINA,
BATIDA BELH - SEMERKANT YOLU ÜZERİNDEKİ DEMİR-KAPI'YA
KADAR OLAN YERLERİ KENDİ TOPRAKLARINA KATTIĞI
KAYDEDİLMEKTEDİR...

SASANI İMPARATORLUĞU'NUN VI. YÜZYILIN
İKİNCİ YARISINDA KENDİ ÜLKESİNDEN
AKDENİZ LİMANLARINA VE BİZANS'A
YAPILMAKTA OLAN İPEK NAKLIYATINI
DURDURMASI, EKONOMİK
AÇIDAN.....

...ÖNEMLİ BİR KAYIBA UĞRAYAN
GÖK-TÜRKLERİ BİZANS'LA İSBİR-
LİĞİ YAPMAYA YÖNELTTE.
568 YILINDA BU AMAÇLA Bİ-
ZANS'A GÖNDERİLEN HEYET
ORTA ASYA'DAN DOĞU
ROMA İMPARATOR
LUĞUNA GÖNDE-
RİLEN İKİ DİPLO-
MATİK HEYET
OLMA ÖZEL-
LİĞİNİ
TASIR...

MU-KAN'DAN SONRA BASA
GEÇEN TA-PO DEVRİNDE
(572-581) BÜTÜN KUZEY ÇİN,
TÜRK HAKİMİYETİ
ALTINDAYDI...

BU ARADA ŞİNGİ CİEN Sİ-
TEMI'NİN YERİNE GEÇEN OĞUL
TARDU'YA SİĞİNAN MU-KAN'IN
OĞLU TA-LO-Pİ...

TA-PO DOĞUDAKİ TOPRAKLARIN DARE-
SİNİ KARDESİNİN OĞLU İSBARJ'YA, BATI-
PAKİLERİN YÖNETİMİNİ İSE KÜÇÜK KAR-
DEŞİ JO-TAN'A VERDİ...

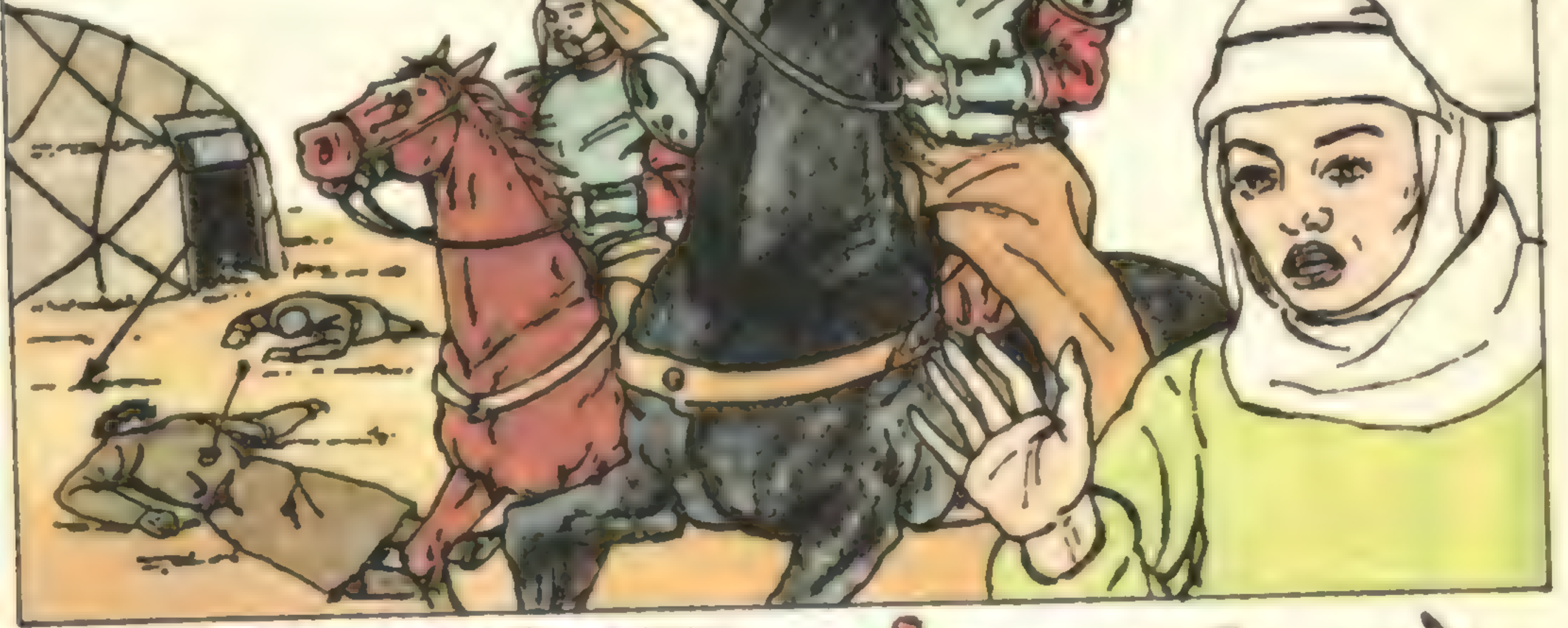
.... ÇİNLİLERİN DE KİŞKİRTMASIYLA
TAHT MÜCADELESİNE HAZIRLANIRKEN,
İSBARA DA ÇİN'E BİR ORDU SEVK
ETMEKLE MEŞGULDÜ... DURLUMUN
KÖTÜYE GİTTİĞİNİ GÖREN ÇİN
İMPARATORU WEN-Tİ,
TARDU'YA ALTIN KURT
BAŞLI BİR SANCAK
GÖNDEREREK
ONU GÖK-TÜRK
HAKANI OLA-
RAK TANI-
DIĞINI
BİLDİRDİ...

ÇİN OYUNUNA ALET OLAN TARDU'NUN
BUNDAN YARARLANARAK 582'DE HA-
KANLIĞIN DOĞU KANADININ HAKİMİYE-
TİNİ TANIMADIĞINI İLAN ETMESİ
ÜZERİNE GÖK-TÜRK HAKANLIĞI
İKİYE BÖLÜNMÜŞ OLDU...

İMPARATORLUK İÇİNDEKİ
DURUMU ZAYIFLAYAN İSBARA'-
NIN BARİŞ TEKLİFİNİ KABUL
EDEN WEN-Tİ, DOĞU GÖK-TÜRK
HAKANLIĞINI KISA SÜREDE
EGEMENLİĞİ ALTINA AL-
MAKTA GEÇİKMEDİ...

GÖK-TÜRK PRENSİ KÜR-SAD'IN
DA T'ANG İMPARATORUNA SUI-
KAST TESEBBÜSÜNÜN BAŞARI-
SIZLIKLA SONUÇLANMASI VE SUI-
KASTÇILARIN 639'DA ÖLDÜRÜLMELERİ
ÜZERİNE, HAKANLIĞIN
DOĞU KANADI BÜTÜNÜYLE
ÇİN EGEMENLİĞİNE
GİRMİŞ OLIYORDU...

BU ARADA BATI GÖK-TÜRK
DEVLETİNİN BASINDA BULUNAN
TARZI, 600 YILLARINDA BÜTÜN
ASİYA HAKİM BULUNMAKTA
İFTİH HAKAN OLARAK BİLGE
HAKİMİYETİNİ TAŞI
MAKTADIR.

ONUN ÖLÜMÜNDEN SONRA BAŞLAYAN KARİŞİKLİKLARA KÜÇÜK
ZORUNU TONG-YABGU DEVRİNDE (618-630) SON VERİLDİĞİ DE
TONG-YABGU'NUN AMÇASI SE-PI TARAFINDAN ÖLDÜRÜLMESİ ÜZE-
RİNE BATI GÖK-TÜRK HAKİMİĞİ DA ÇİN HAKİMİYETİNİ KABUL ETMEK
ZORUNDA KALDI...

50 YIL BOYLUNCA
ÇİN BOYLUNDURLU-
ĞUNDA YAŞAYAN
TÜRK MİLLETİ, 680
YILINDA YENİ BİR
BAĞIMSIZLIK SAVA-
SINI BAŞLATAN
KUTLUĞ İLE DEVLET
ADAMI VE KOMUTAN
TONYUKUK'UN ETRA-
FINDA HİTİSTİ.

682 YILINDA ÖTÜKE
MERKEZ OLMAK ÜZERE
BİR HAKANLIK KURULDI...
KUTLUĞ, KAAK İLAN EYİ-
Dİ VE İTERİS UNVANINI
ALDI. DEVLET DANIŞ-
MANLIĞI GÖREK
TONYUKUK'UN
VERİLDİ...

KARDEŞİ KAPGAN DEVRİNDE, (693)
ÇİNLİLER YENİLGİYE UĞRATILDI... BU
ARADA KIRGIZLAR VE TÜRGİŞLER
DE GÖK-TÜRK HAKANLIĞINA BAĞ-
LANMIŞ BULUNUYORDU...

HAKANLIĞIN SINIRLARI BATIDA
FERGANA'YA KADAR DAYANDI..
MÂVERAÜNNEHİR'E BİR SEFER
DÜZENLENEREK ZENGİN GANI-
METLER ELDE EDİLDİ...

HAKANLIĞIN ASIL KÜTLESİNİ
MEYDANA GETİREN OĞUZLARIN
714 YILINDAN İTİBAREN BASLA-
YAN AYAKLANMALARI SONUÇLU
DEVLET ÖNEMLİ ÖLÇÜDE ZARAR
GÖRDÜ... İLTERİŞİN OĞULLARI
BİLGE İLE KÜL-TEĞİNİN ÇABA-
LARI DA İÇ KARİŞİKLİKLERİ
BASTIRMAYA YETERLİ
OLMAYINCA....

... İKİ KARDEŞ BİR İHTİLAL PLANI HAZIRLAYARAK
İKTİDARI DEVRALDILAR. 716 YILINDA BASA GEÇEN
BİLGE KAŞAN KARDEŞİ KÜL-TEĞİN'İ GÖK-TÜRK
ORDULARI BAŞKUMANDANLIĞINA ATADI...
TONYUKUK YENİDEN DEVLET
DANİŞMANLIĞI GÖREVİNE
GETİRİLDİ...

725 YILINDAN KISA BİR SÜRE SONRA ÖLEN DEVLET ADAMI
TONYUKUK VE 731'DE ÖLEN KÜL TEGIN ADINA DİKİLEN KİTABELER,
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI AÇISINDAN BÜYÜK ÖNEM TAŞIR...
734 YILINDA ZEHİRLENEREK ÖLEN BİLGE KAĞAN İÇİN ÇİNCE METNİ
YOLLIG-TEGIN TARAFINDAN YAZILAN KİTABESİYLE BİRLİKTE BİR
ANIT-KABİR İNŞA EDİLMİŞ VE 735'TE ÇİN İMPARATORUNUN
ARZUSU ÜZERİNE BURAYA BİR DE ÇİNCE KİTABE
EKLENMİŞTİR...

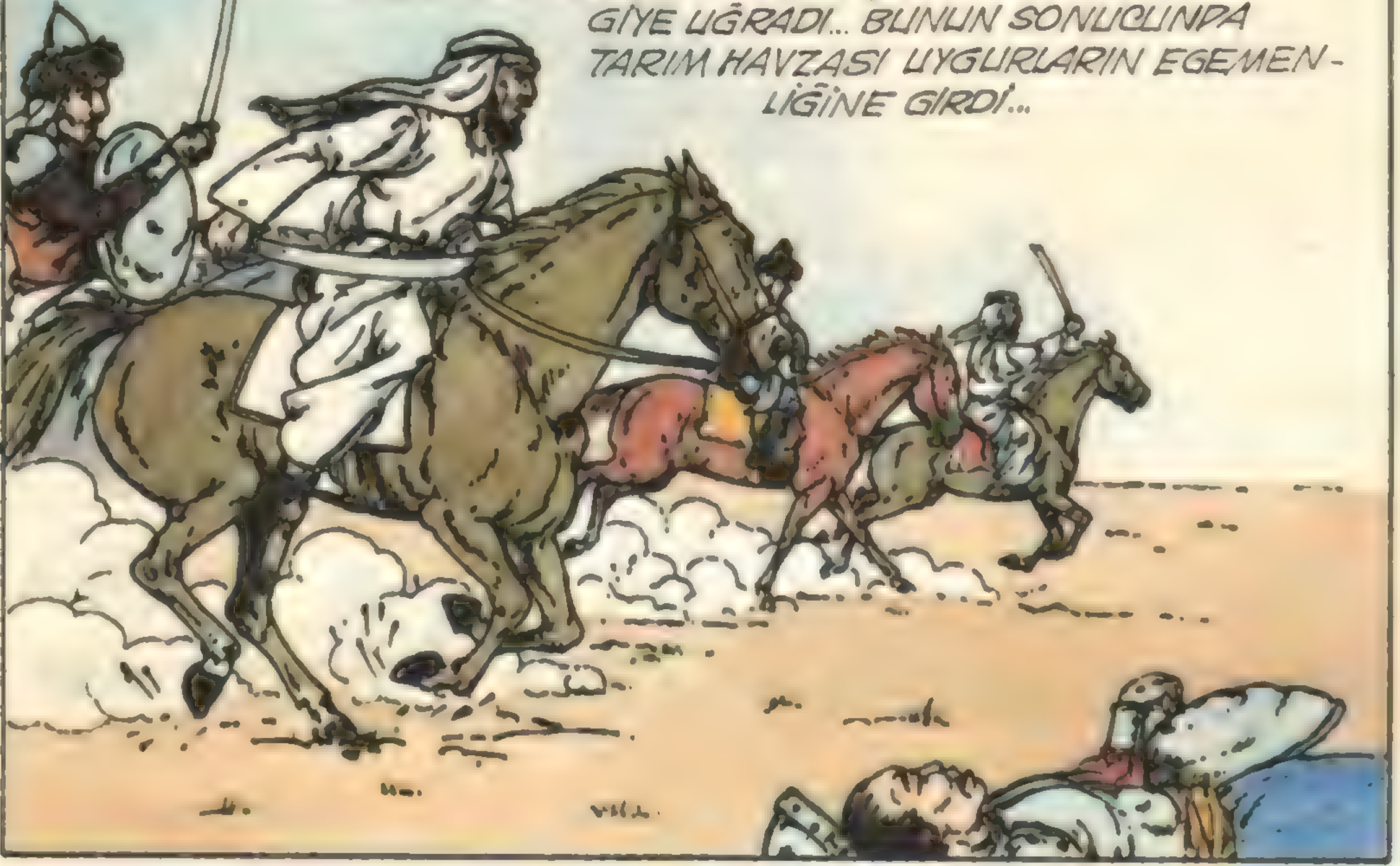
745 YILINDA UYGUR BAŞ-
BUĞU KUTLUG BİGE KÜL
UNVANIYLA KAĞAN İLÂN
EDİLDİ VE BÖLGEDE
UYGUR HAKİMİYE-
Tİ BAŞLADI...

OĞLU MOYEN-ÇOR
KOMŞULARIYLA SAVAŞARAK
SINIRLARINI GENİŞLETTİ...

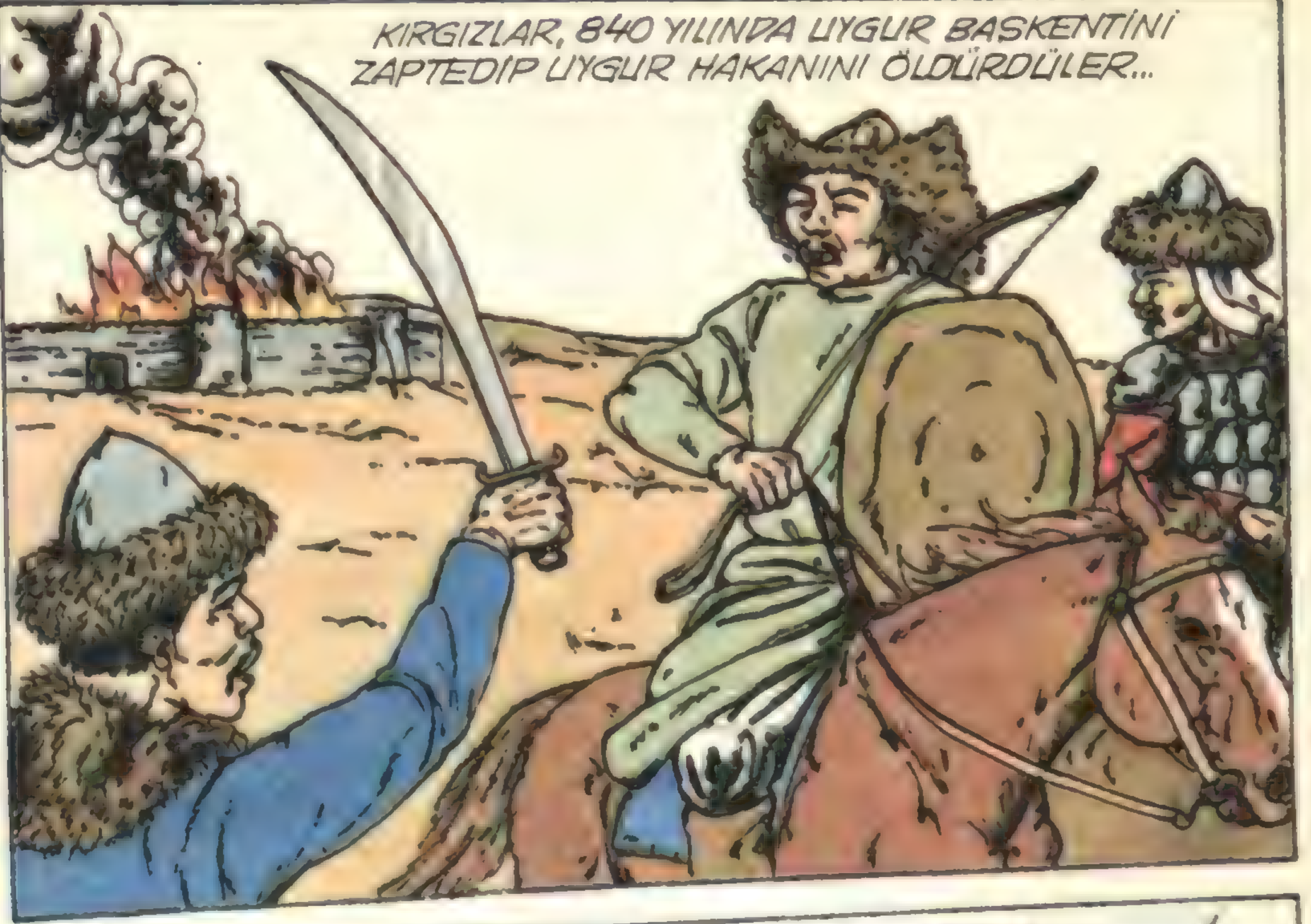
KARLUKLAR TARAFINDAN DESTEKLENEN İSLÂM KUV-
VETLERİ İLE ÇİNLİLER ARASINDA MEYDANA GELEN
TALAS MUHAREBESİ'NDE (751) ÇİNLİLER AĞIR YENİL-
GİYE UĞRADI... BUNUN SONUÇLINDA
TARIM HAVZASI UYGURLARIN EGEMEN-
LİĞİNE GİRDİ...

YERİNE GEÇEN OĞLU
BÖĞÜ, LO-YANG SEFERİ
(762) SIRASINDA
TANIŞTIĞI DÖRT
RAHİBİN ETKİSİYLE
MANİHEİZMİ DEVLET
DİNİ OLARAK
KABUL ETTİ...

KIRGIZLAR, 840 YILINDA UYGUR BASKENTİNİ
ZAPTEDİP UYGUR HAKANINI ÖLDÜRDÜLER...

UYGURLARIN BİR KISMI ÇİN TÂBİYETİNE GİRERKEN,
BİR KISMI DA V. YÜZYILDAKİ ESKİ YURTLARINA (BAYKAL
GÖLÜ'NÜN GÜNEYİNDEKİ SELENGA VE TULA IRMAKLA-
RININ BULUNDUĞU BÖLGE) GERİ DÖNDÜ...

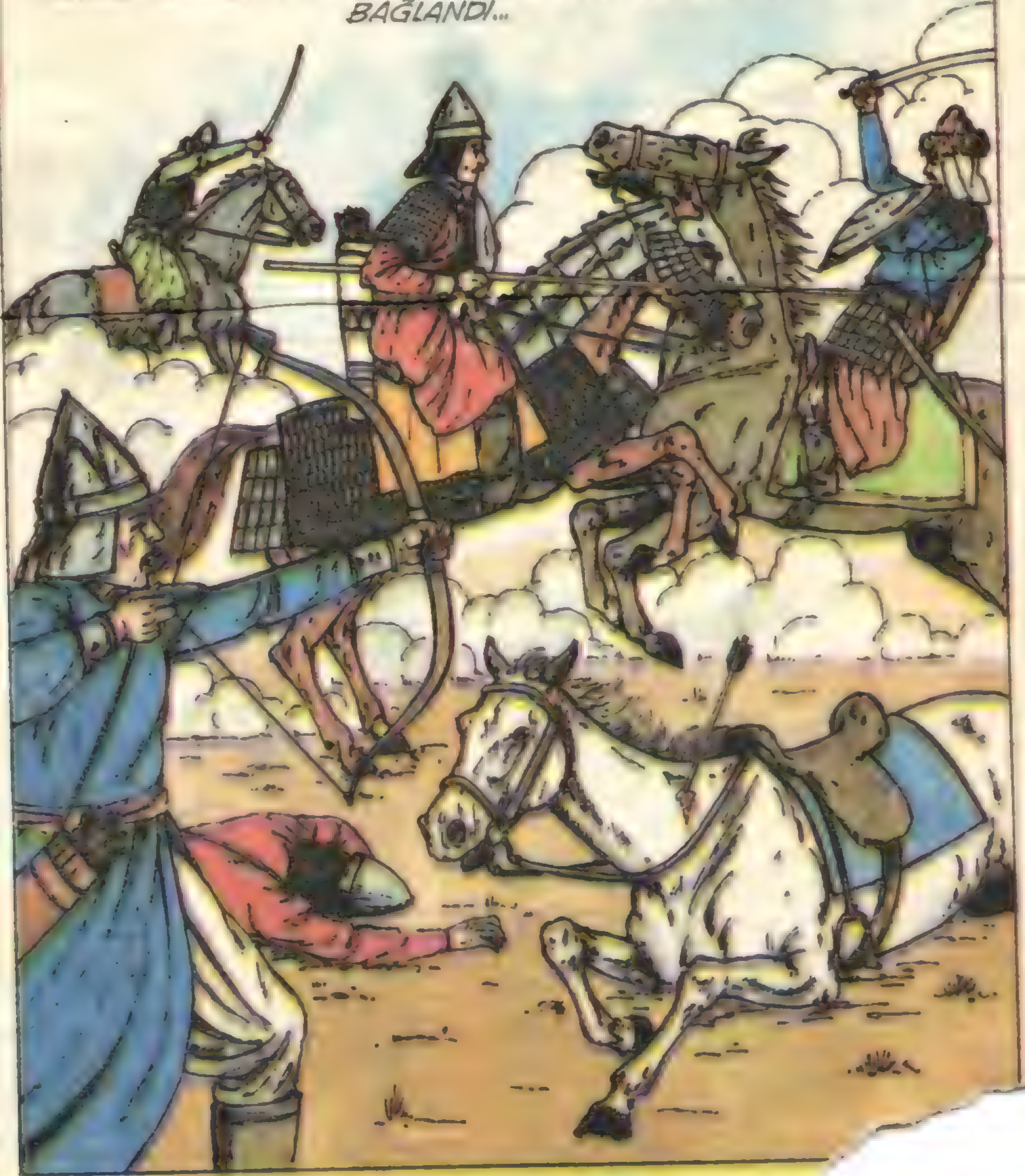

TANRI DAĞLARI, BESBALIK VE TURFAN DOLAYLARINCA YERLE-
SEN UYGURLAR, 856 YILINDA UYGUR HAKANININ YEĞENİ A'ENGLI'YI
ALP KULUG BILGE UNVANI İLE KAGAN SEÇMİŞLERDİ.

ÇİN BU UYGUR DEVLETİ'Nİ DERHAL TANDI. İÇ ASYA'NIN TİCARET
YOLLARI ÜZERİNDE BULUNMASI DOLAYISIYLA EKONOMİ'Sİ HIZLA
GELİSEN DEVLET, BÖLGEDE KAHHE ZAMIN YAYILMASINDA DA
BAŞLICA UNSURLARINDAN BİRİ DURLU'NDAYDI.

1207 YILINDA MOĞOLLARA İTAAT EDEN İLK TÜRK KAVMI,
KIRGIZLAR OLDU... BİR BASKA TÜRK KAVMI OLAN TÜRGİŞLER,
TALAS-ÇU-İLİ-ISIK- GÖL BÖLGESİNDE OTURUYOR VE BATI
GÖK-TÜRKLERİN (ON OKLAR) TO-LU KOLUNUN BİR BÖLÜMÜNÜ
OLUŞTURUYORLARDI. DAHA SONRA GÖK-TÜRKLERLE TÜRGİŞLER
ARASINDA MÜCADELE BAŞLADI.. 698'DE MEYDANA GELEN BOLÇU
SAVASI'NDA ON-OK SAHASI GÖK-TÜRK HAKANLIĞI'NA
BAĞLANDI...

GÖK-TÜRKLERLE TÜR-
BİLGE KAĞAN

GIŞLER ARASINDAKİ SAVAŞLAR KÜL-TEGIN VE
ZAMANINDA DA DEVAM ETTİ.. (711-713)

TURGIŞLERİN BAŞINA GEÇEN SULLU ZAMANA DA BASKENT BA'AS-
GUNDU (717). BU DÖNEMİN EN ÖNEMLİ OLAYI ARAPLARIN MAVERA'İN-
NE-R'DEN DOĞU'YA DOĞRU OLAN İLERLEMELERİNİ DÜRDÜKÜ İKİSİ
VE ORTA ASYA HALKININ ARAP TEBAASI OLMASINI
ENGELLEMİŞ ÇABALARIYDI...

ÇİN'İN TÜRK BASBUĞLARINI BİRBİRINE DÜŞÜRME PLANINA DAYANAN
SİYASETİ SONUCUNDA TÜRGİŞLER, KARA VE SARI TÜRGİŞLER OLMAK
ÜZERE İKİYE AYRILDILAR... BÖLGE-
DE 20 YIL İÇİNDE GİTTİKÇE KUV-
VET KAZANAN KARLUKLARIN
İÇİNDE ERİYEREK YOK
OLDULAR...

ON-OKLARIN BİR KISMINI OLUŞTURAN KARLUKLAR,
ALTAYLAR'IN BATISINDAKİ KARA İRTİŞ VE TARBAGATAY
BÖLGESİNDE YAŞARLARDI.. KAPGAN KAĞAN DEVRİNDE
II. GÖKTÜRK HAKANLIĞI'NA BAĞLANAN KARLUKLAR.....

... BİLGE KAĞAN'IN ÖLÜMÜNDEN SONRA GÖK-TÜRK
HAKANLIĞI'NIN YIKILMASINDA ÖNEMLİ ROL OYNADILAR...
751 YILI TEMMUZ'UNDA MEYDANA GELEN TALAS MUHA-
REBESİ'NDE ARAPLARLA İSBİRLİĞİ YAPARAK ÇİNLİLE-
RİN YENİLGİYE UĞRAMASINI SAĞLADILAR.. BU SAVAŞ
SONUCUNDA TARIM HAVZASINDAN İTİBAREN BATISI
KARLUKLARA, DOĞUSU UYGURLARA AİT OLMAK ÜZERE
ORTA ASYA YENİDEN TÜRK EGEMENLİĞİNE
GİRDİ...

KARLUK YABGUSU KARA-HAN
UNVANINI ALARAK KARA-ORDU'
YU BASKENT SEÇTİ.. İSLAMİ-
YETİ İLK KABUL EDEN TÜRK
DEVLETİ BUNLAR OLUP,
GELECEKTEKİ
KARA-HANLI DEV-
LETİ'NİN DE ÇEKİR-
DİĞİNİ OLUŞTUR-
MUŞLARDIR...

1215'TE MOĞOL EGEMENLİĞİNE
GİREN KARLUKLAR, HALEN BEDAHSAN
ÖZBEKLERİ ARASINDA VARLIKLARINI
SÜRDÜRMEKTEDİRLER...

ARTIK OĞUZLAR HAKKINDA BİLGİ VERMEYE
GEÇEBİLİRİZ.. OĞUZ ADI BİR KAVİM İSMİ OLMAYIP,
DOĞRUDAN DOĖRUYA TÜRK KABİLELERİ DEMEKTİR..
YANI OĖUZLARLA GÖK-TÜRKLER, AYNI KAVİMDEN-
DİRLER VE OĞUZ KABİLELERİ, GÖK-TÜRKLERİ
OLUŞTURAN TOPLULUKTAN BAŞKASI DEĞİLDİR..

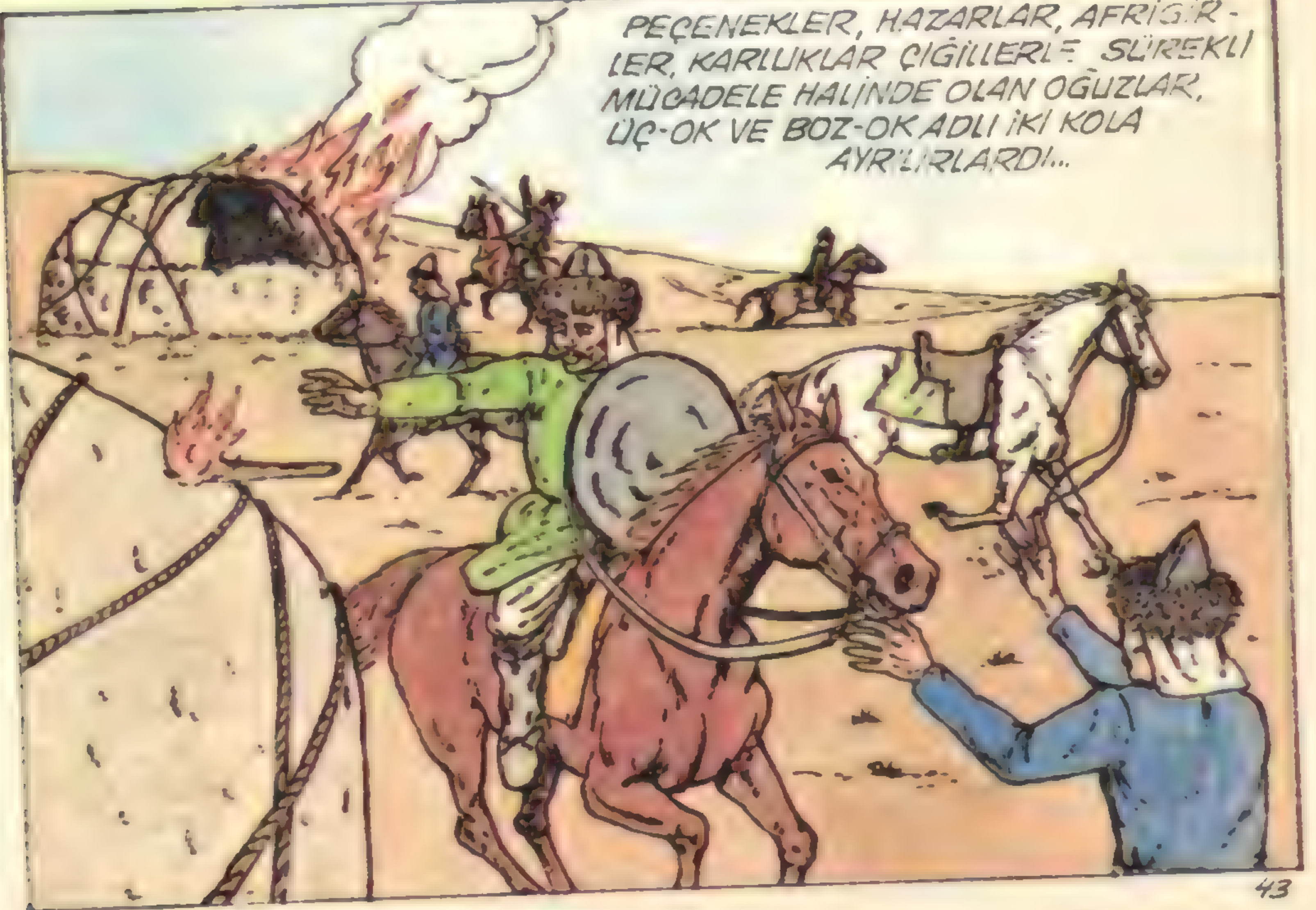
X. YÜZYILIN İLK YARISINDA OĞUZLAR SEYHUN
BOZKIRLARI İLE KARACUK VE SAYRAM ŞEHİRLERİ
CİVARINDA YAŞARLARDI... BU BÖLGE BATIDA HAZAR
DENİZİ'NE, GÜNEYDE GÜRGENÇ ŞEHİRİ İLE BUNUN
KUZEYBATISINDAKİ ÇİT VE BARATEKİN
KASABALARINA....

MÂVERAÜNNEHİR'DE BUHARA'NIN KUZEYİNE, KARACUK DAĞLARI'NIN ETEĞİNDEKİ SABRAN SEHRİNE KADAR UZANIYORDU VE KARACUK DAĞLARI'NDAN HAZAR'A KADAR UZANAN YARI ÇÖLE "OĞUZ BOZKIRI" ADI VERİLİRDİ... DEVLETİN KİSLİK MERKEZİ YENİ-KENT'Tİ...

PEÇENEKLER, HAZARLAR, AFRIGİRLER, KARLUKLAR ÇİĞİLLERLE SÜREKLİ MÜCADELE HALİNDE OLAN OĞUZLAR, UÇ-OK VE BOZ-OK ADLI İKİ KOLA AYRILIRLARDI...

KIPÇAKLARIN (KUMANLARIN)
BASKISI VE SELÇUKLU AİLESİNİN
KENDİLERİNE BAĞLI GRUPLARLA
BİRLİKTE DEVLETEN AYRILMALARI
SONUÇU, 1000 YILLARINA DOĞRU OĞUZ
YABGU DEVLETİ YIKILDI...

ANCAK OĞUZLAR XI. YÜZYILDAN
İTİBAREN 200 YIL SÜREN GÖÇLERİ
İLE ÇOK GENİŞ BİR SAHAYA DAĞI-
LARAK, TÜRKİYE CUMHURİYETİ DE
DAHİL OLMAK ÜZERE TÜRK ADINI
YASATMA VE DEVAM ETTİRME
AMACINI TAŞIYAN SAYISIZ
TOPLULUĞUN ÇEKİRDEĞİNİ
OLUŞTURDULAR VE TÜRK, İSLÂM
VE DÜNYA TARİHİNDEKİ MÜSTESNA
MEVKİLERİNİ BU
YOLLA KORUMUŞ
OLDULAR...

BİR BAŞKA TÜRK ULUSU OLAN SABARLAR
503 YILINDA DOĞU AVRUPA'DA BİR
KISIM BULGAR KAVİMLERİNİ.....

.... EGEMENLİKLERİ ALTINA
ALDILAR... 515 YILI SONLARINDA
VOLGA VE DON NEHİRLERİ ARA-
SINDA VE KUBAN NEHRİ DO-
LAYLARINDA YERLEŞEREK
BİZANS VE SASANI İMPARA-
TORLUKLARI İLE TEMASLAR
KURDULAR...

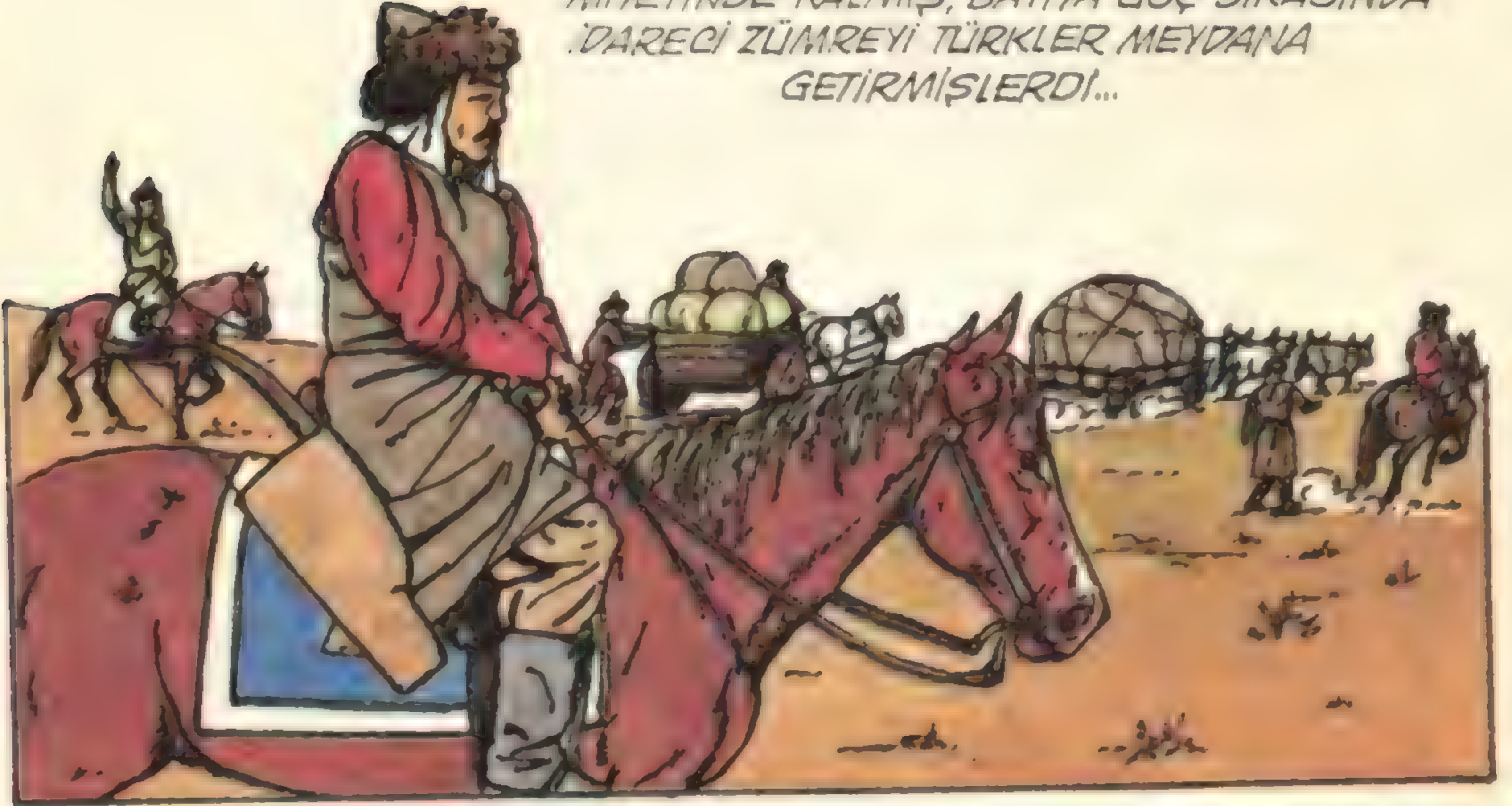
SASANİLERLE ANLAŞARAK BİZANS'A KARŞI ÇAR-
PIŞTILAR, ANADOLU'YA GİRDİLER... 528'DE KRALİÇE
BOĞARIK İLE BİZANS IMPARATORU I. JUSTİNİANUS
ARASINDA BİR ANLASMA
İMZALANDI...

557'YE DOĞRU AVARLARDAN
AĞIR BİR DARBE YİYEN SABARLAR,
GÖKTÜRK HAKANLIĞI'NIN İDARE-
SİNE GİRDİLER...

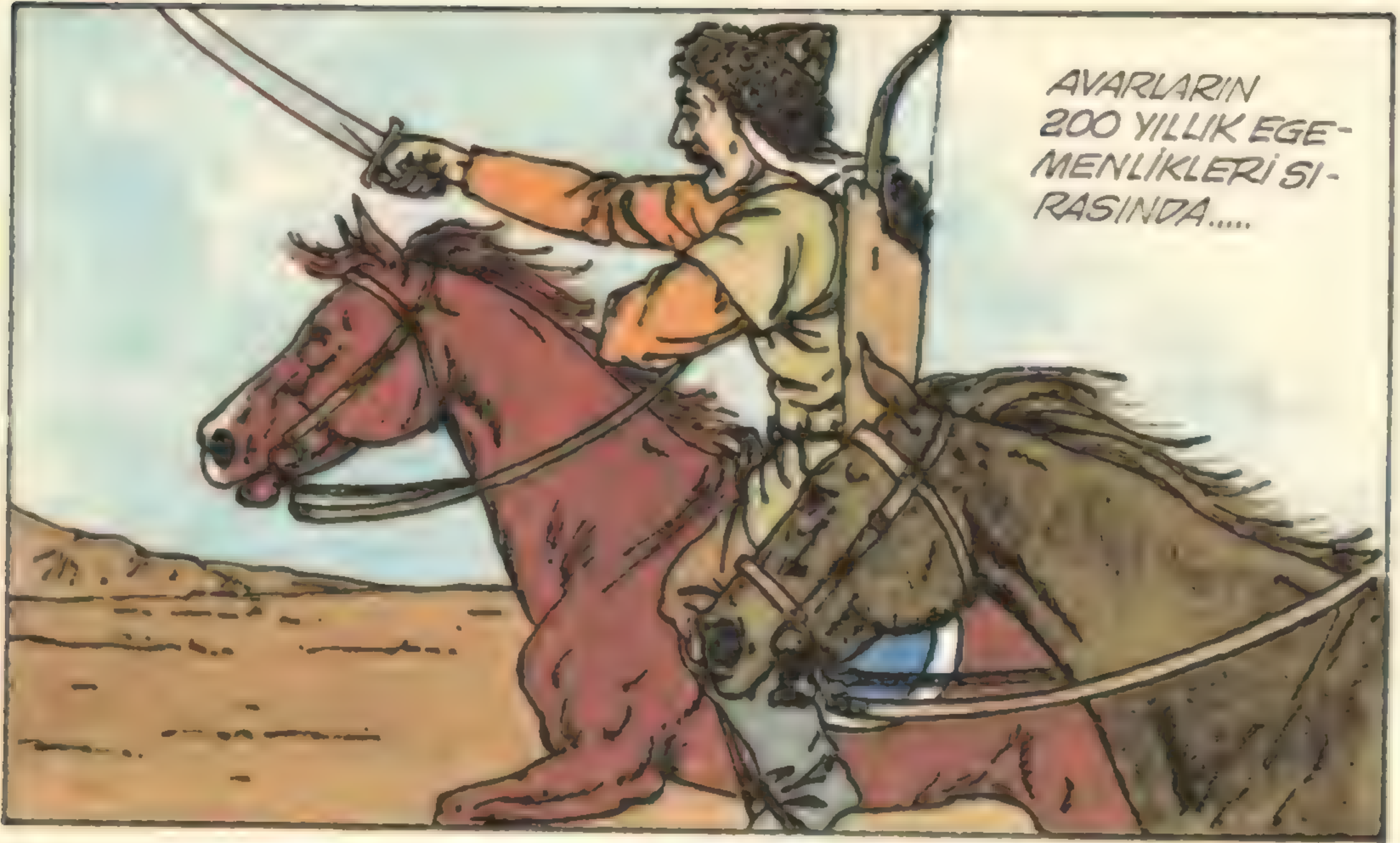
İÇ ASYA'DA BİRİ HUN (TÜRK) DİĞERİ UAR
(AVAR) OLAN İKİ BÜYÜK KABİLEYE DAYALI
AVAR (JUAN-JUAN) DEVLETİ, UARLAR HAKI-
MIYETİNDE KALMIŞ, BATIYA GÖÇ SIRASINDA
DARECİ ZÜMREYİ TÜRKLER MEYDANA
GETİRMİŞLERDİ...

558 YILINDA SABAR HAKİMİYETİNİ YIKIP BİZANS'A ELÇİ GÖNDEREN
AVARLAR, YILLIK VERGİ VE YERLEŞEBİLECEKLERİ BİR YURTLUK İSTEDİ-
LER.. 562'DE AŞAĞI TUNA'YI 568'DE MACARİSTAN'I
İSGAL ETTİLER...

AVARLARIN
200 YILLIK EGE-
MENLİKLERİ SI-
RASINDA.....

... GEÇEN
EN ÖNEMLİ
OLAY,
İSTANBUL'UN
KUŞATIL-
MASIDIR..
(619 ve 626)

AVARLAR 791'DEN İTİBAREN
FRANK İMPARATORLUĞU'NUN SAL-
DIRILARINA UĞRADILAR VE PE-
PEN'İN 796'DA ORTA MACARIS-
TAN'DAKİ AVAR BASKENTİNİ ELE
GEÇİRMESİNDEN SONRA 805
YILINDA DEVLET BÜTÜNÜYLE
ORTADAN KALKTI...

VII.-X. YÜZYILLARDA
İDARİ TEŞKİLÂTİ, TİCÂ-
Rİ FAALİYETİ, DİN KO-
NUSUNDAKİ GENİŞ
HOŞGÖRÜSÜ İLE....

.....KAFKASLAR VE VOLGA'DAN
DİNYEPER'E, ÇOLMAN'A VE
KİYEF'E UZANAN SAHADA EGE-
MEN OLAN HAZAR HAKANLIĞI,
DOĞU AVRUPA TARİHİNDE ÖNEMLİ
ROL OYNAMIŞ TÜRK DEVLETLERİN
DEN BİRİ OLARAK GÖRÜLMEK
TEDİR...

SABAR TÜRKLERİNİN
BİR DEVAMI OLAN HAZARLAR,
558'DEN SONRA SASANI-
LERLE SAVAŞARAK TÜM
KAFKASLAR'A HAKİM
OLDULAR...

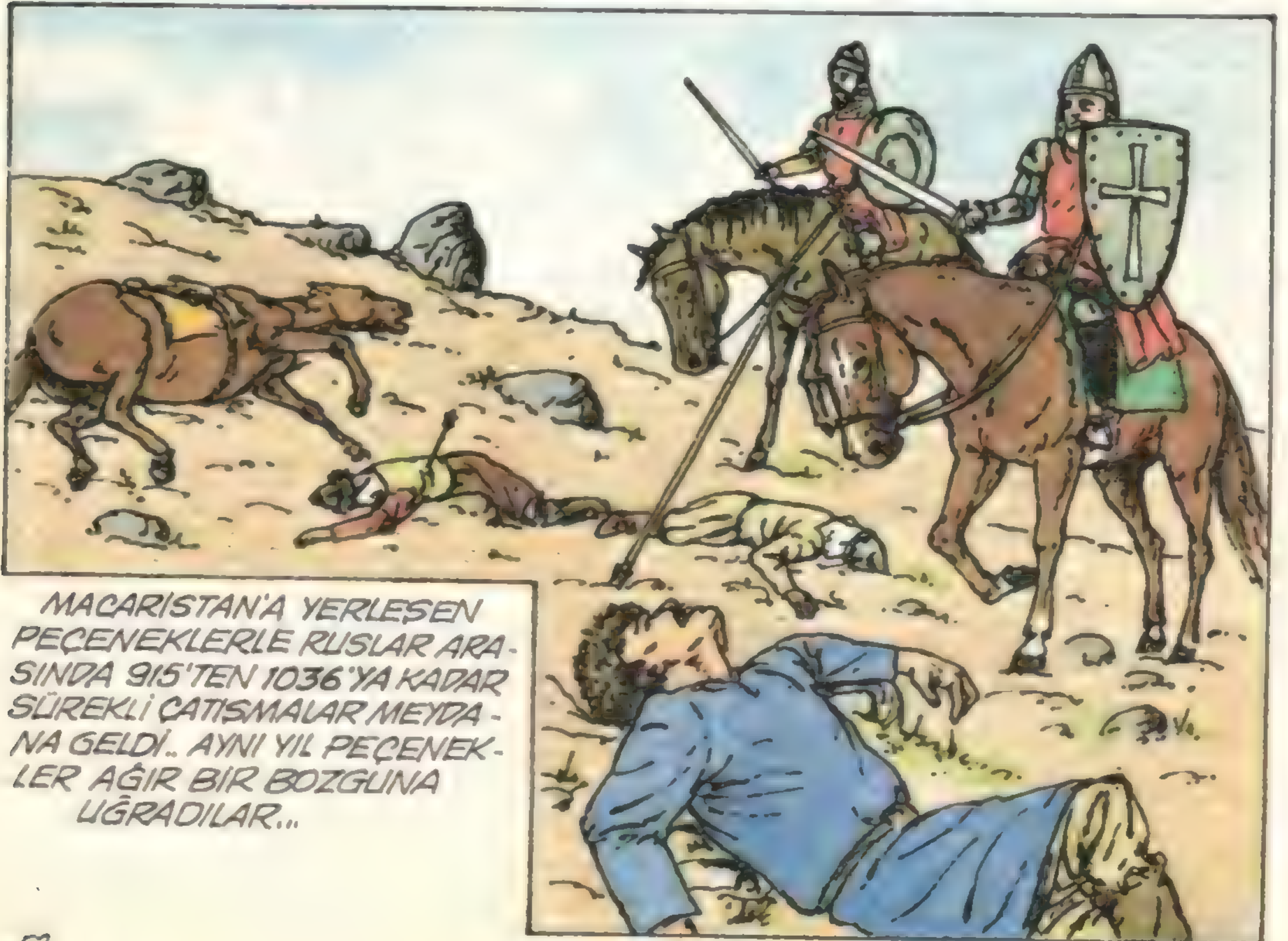
630'DAN SONRA BAĞIMSIZLIKLARINI KAZANARAK SASANILERE KARŞI
BİZANS'IN BİR MÜTTEFİĞİ DURUMUNA
GELDİLER... BASKENT
İTİL ŞEHİRİDİ...

DİN VE DİL BİRLİĞİ OLMADIĞINDAN HAZARLAR
X. YÜZYILDA GÜÇLERİNİ YİTİRDİLER...

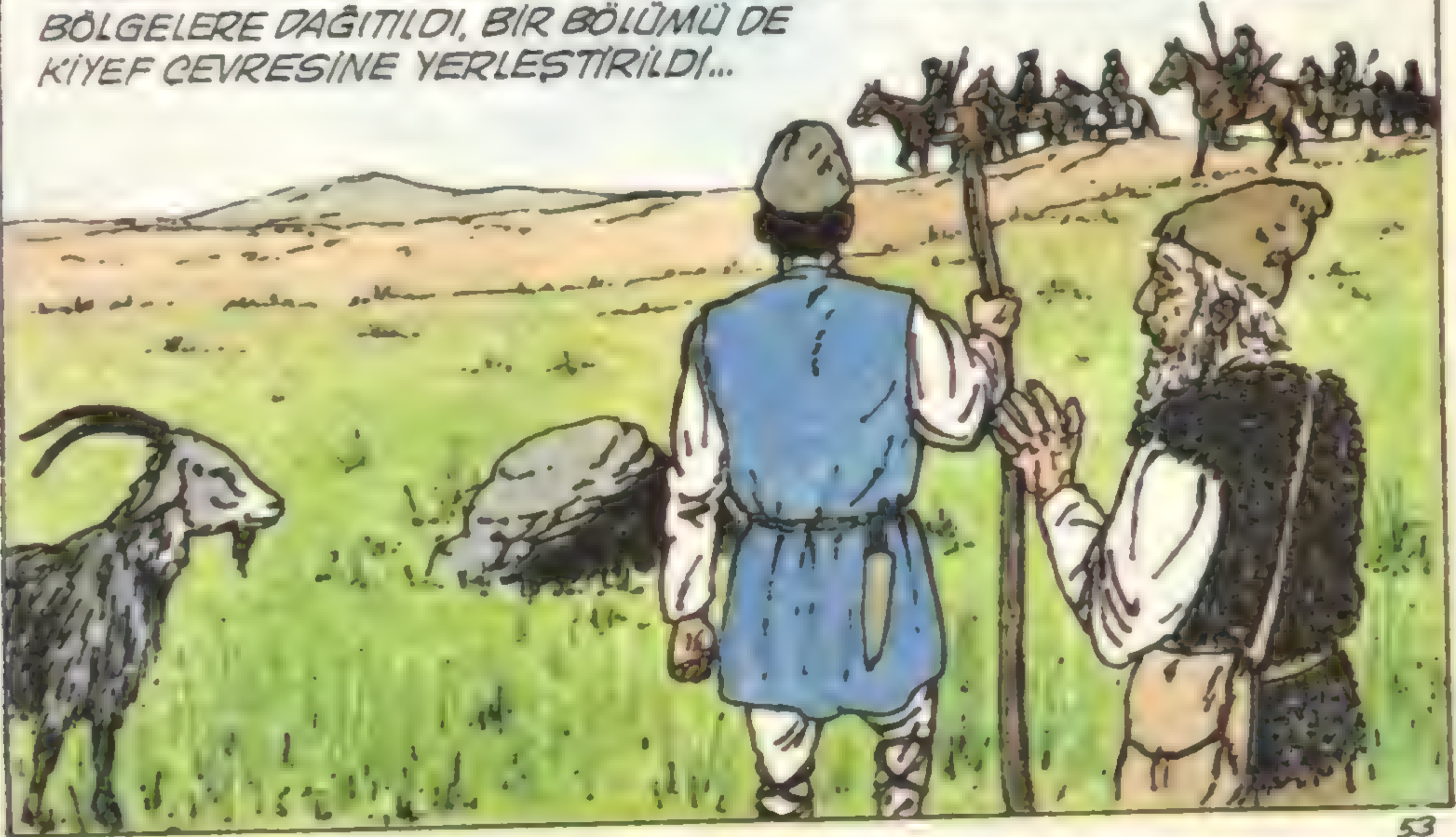
BU DURUMDAN YARAR-
LANAN İSLAVLAR YAĞMA
HAREKETİNE BAŞLADILAR..
KİYEF PRENSİ SVYATOS-
LAV 965 YILINDA BAŞ-
KENTİ ZAPTETTİ...

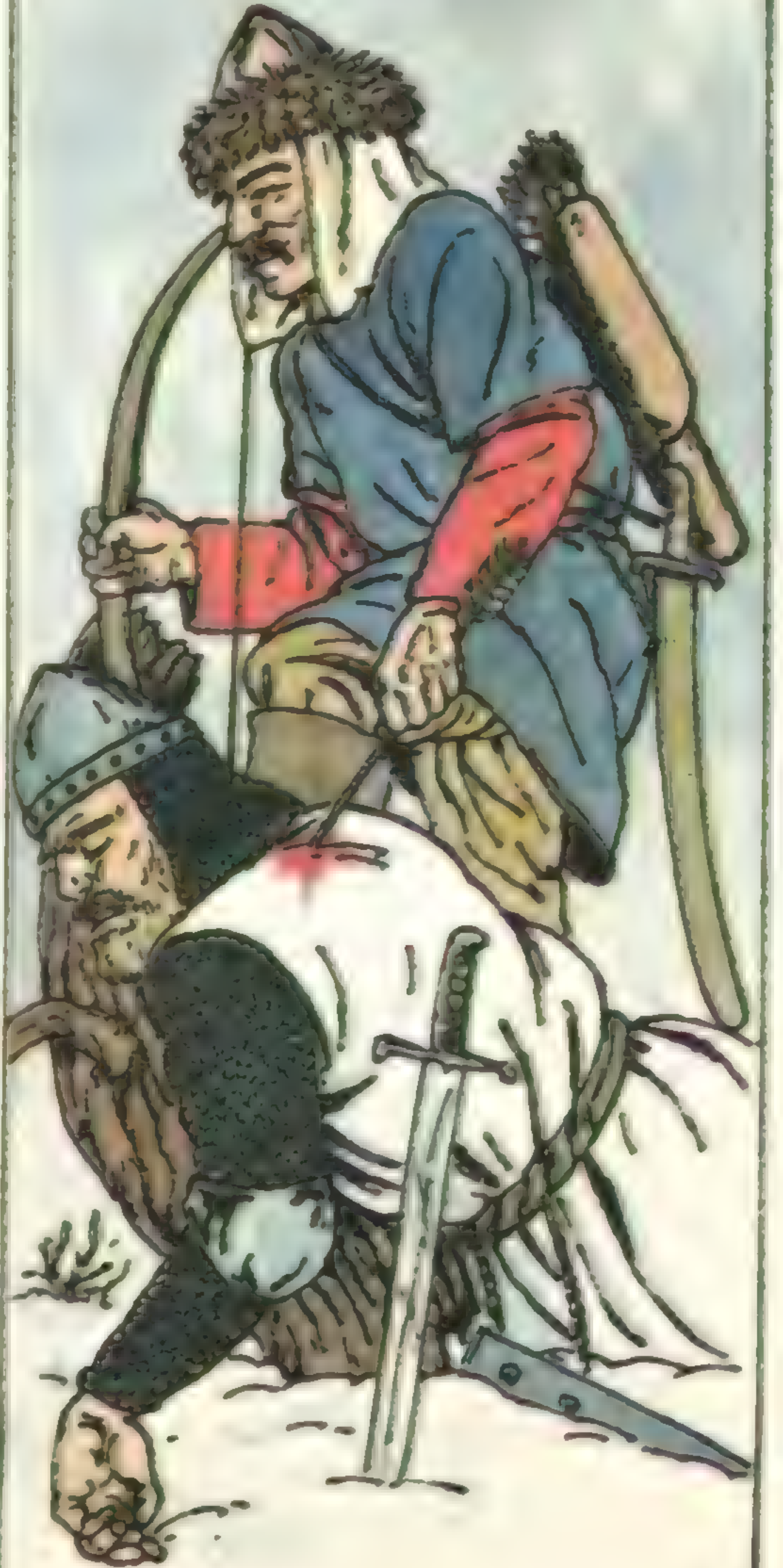
OĞUZLARIN BİR KOLU OLAN UZLAR, IX. YÜZYILIN İKİNCİ YARISINDA PEÇENEKLERİ VOLGA ÖTESİNDEKİ YURTLARINDAN ATARAK BÖLGEYİ İSGÂL ETMİŞ, SONRA DA BATIYA GÖÇ ETMİŞLERDİ... 1036'DA AYNI KOL KİYEF KNEZLİĞİ SINIRINDA GÖRÜLDÜ...

1060'TA RUSLARA YENİLEN UZLAR TUNA'YI GEÇEREK TRAKYA VE MAKEDONYA ÜZERİNDEN SELANİK VE MORA'YA KADAR İLERLEDİLER... ANÇAK GEREK SERT İKLİM SARTLARI, GEREKSE SALGIN HASTALIKLAR SEBEBİYLE KISA SÜREDE KIRILAN UZLAR BİZANS TARAFINDAN ÇEŞİTLİ BÖLGELERE DAĞITILDI, BİR BÖLÜMÜ DE KİYEF ÇEVRESİNE YERLEŞTİRİLDİ...

1091'DE MACARİSTAN'A 1092'
DE LEHİSTAN'A GİRDİLER.. 1093'-
TE İKİNCİ KEZ BİZANS TOPRAKLA-
RINDA GÖRÜNDÜLER... 1185'TE
RUSLARI AĞIR BİR YENİLGİYE
UĞRATTILAR...

KAYNAKLARDA BASKA BAS-
KA İSİMLER ALTINDA SÖZÜ EDİ-
LEN KUMANLAR (KIPÇAKLAR)
TÜRK KAVİMLERİ ARASINDA İSTİS-
NA TEŞKİL EDERLER.. BATI-GÖK-
TÜRKLERİNDEN OLAN KUMANLAR
MOĞOL İSTİLÂSINA KADAR BİR BU-
ÇUK ASIRDAN FAZLA BİR SÜRE
KARADENİZ'İN KUZEYİNDEKİ BOZKIR-
LARI HÂKİMİYETLERİ ALTINDA
TUTTULAR...

GÜRCÜ KRALI BAGRATLI
II. DAVID, SELÇUKLU
TEHDİDİNE KARŞI
KUMANLARDAN
YARDIM İSTEDİ...
BUNUN ÜZERİNE
SIRVAN VE AZER-
BAYCAN'A
SEFERLER
DÜZENLENDİ...
1123'TE TIFLİS
ALINARAK GÜRCÜ
KRALLIĞI'NIN
MERKEZİ HALİNE
GETİRİLDİ...

XIII. YÜZYIL BAŞLARINDAN İTİ-
BAREN RUSLARIN MÜTTEFİKİ
DURUMUNA GİREN KUMANLAR
ONLARLA BİRLİKTE MOĞOLLAR
KARŞISINDA YENİK DÜŞTÜ-
LER... ALTIN-ORDU DEVLE-
Tİ'NİN KURULMASINDAN
SONRA İSE SİYASİ HİÇBİR
GÜÇLERİ KALMADI...

KUMANLAR SESLERİNİ
BU KEZ MISIR'DA DUYURMAYA
BASLADILAR... EYYUBİ DEVLETİ'-
NİN HİZMETİNE GİRMİŞ BULUNAN
KUMAN PARALI ASKERLERİ,
1250'DE İZZÜDDİN AY-BEG'İN
EYYUBİLER YERİNE SULTAN
İLAN EDİLMESİ İLE KURULAN
MISIR-TÜRK DEVLETİ'Nİ
KISA SÜREDE ELE
GEÇİRDİLER...

BU DÖNEMDE DEVLET TÜRK
ADIYLA ANILIYOR, MISIR VE
SURIYE "TÜRKİYE" OLARAK
BİLİNİYOR VE RESMİ DİL OL-
RAK TÜRKÇE KULLANILIYOR-
DU... ÇERKES KÖLEMENLERİ
DEVİRİNDE DE DURUM DEĞİŞ-
MEDİ VE ÜKE DAHA SONRA
OSMANLILARA GEÇTİ...

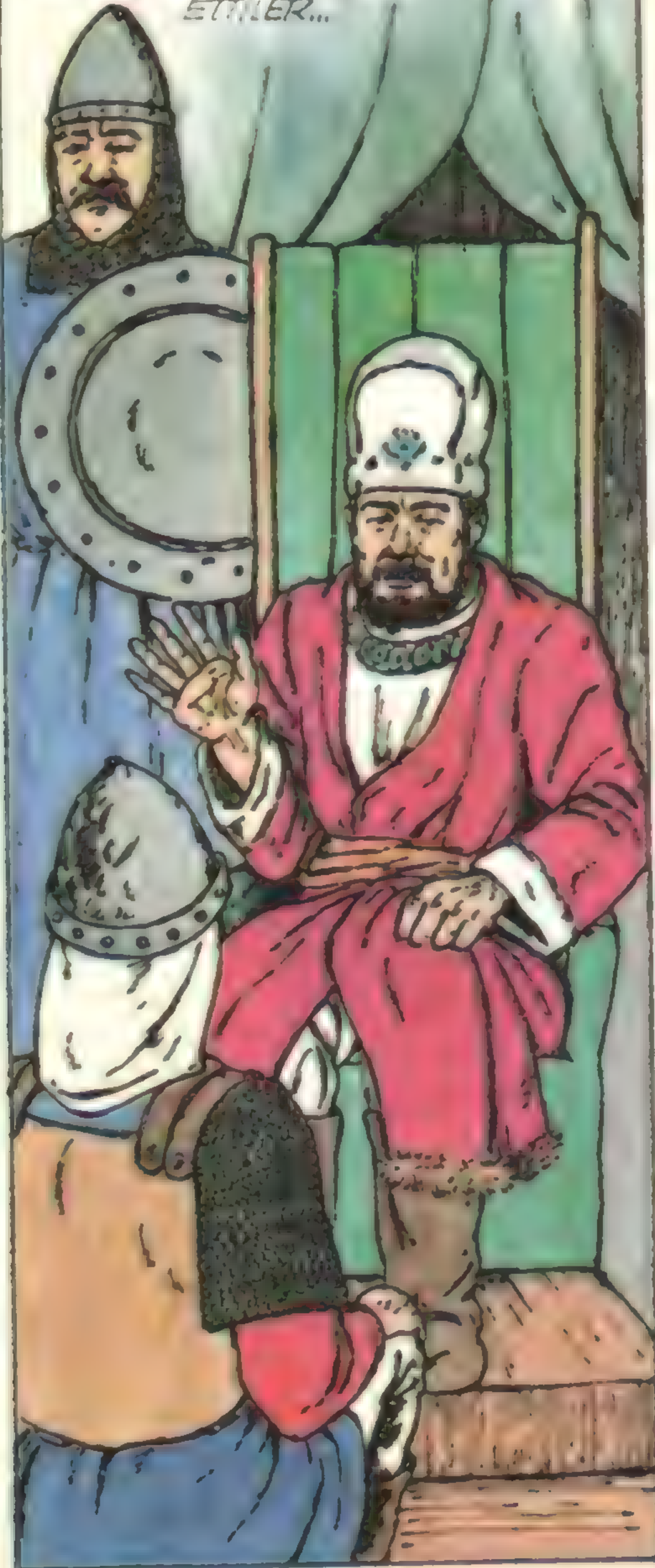
ATTILA'NIN OĞLU İRNEK YÖNETİMİNDE ORTA AVRUPA'YI TERK EDEN HUNLAR, KARADENİZ KIYILARINDA BULUŞTUKLARI BAŞKA TÜRK ZÜMRELERLE KARIŞMIŞLARDI.. BU KARIŞMADAN DOĞAN YENİ TOPLULUK, TÜRKÇE "BULAMAK, KARIŞMAK" TAN "BULGA + R" ADINI ALDI...

HUNLARLA KARIŞAN BU TÜRKLERİN ASIL ADI OĞUR İDİ VE TUNA AĞZINDAN VOLGA'YA KADAR KARADENİZ'İN KUZEY BOZKIRLARINDA AYRI BOYLAR HALİNDE YAŞIYORLARDI... BAŞLICA UĞRAŞILARINI AVCILIK VE KLÜRK TİCARETİ OLUŞTURURDU...

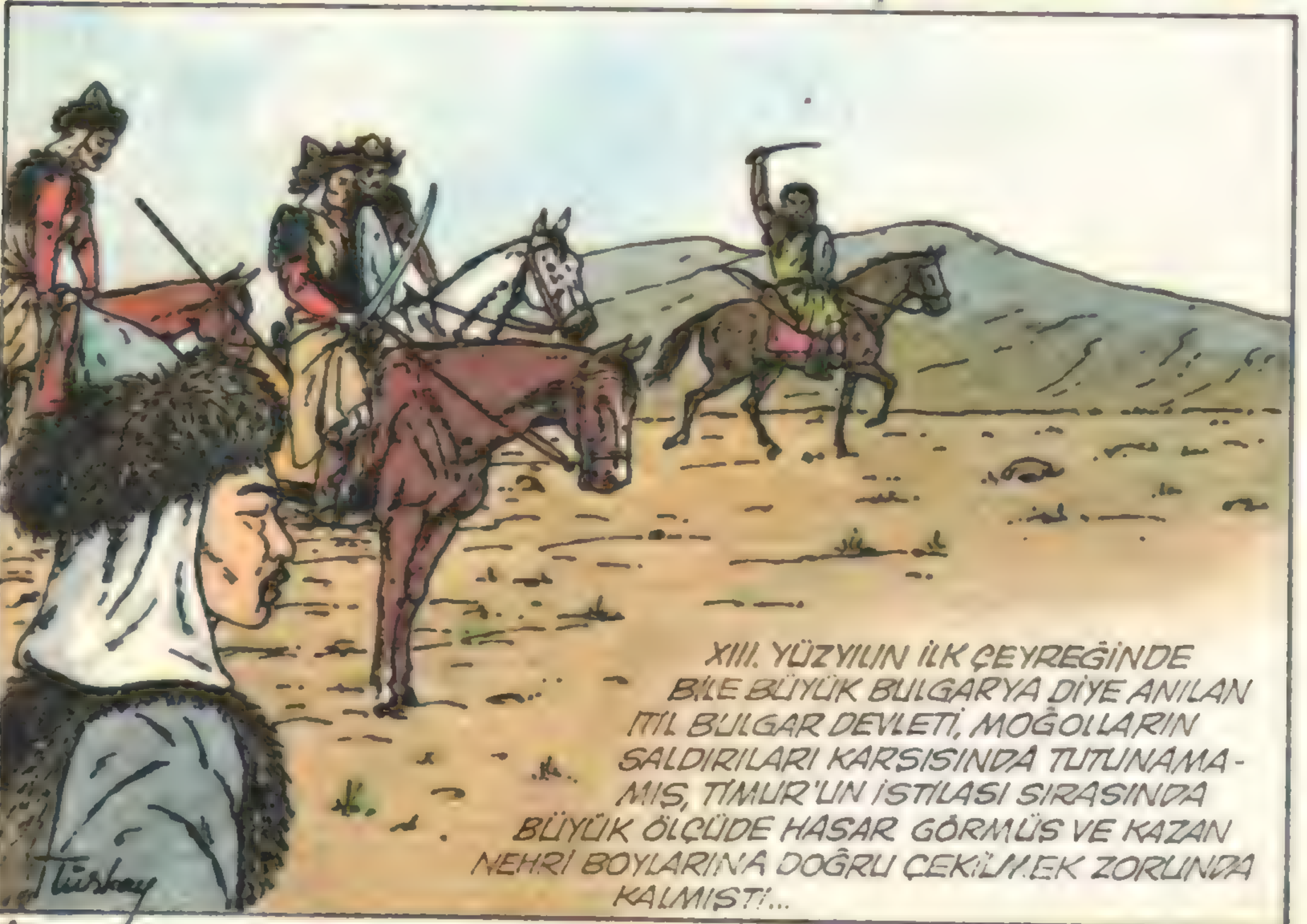

BULGARLAR 630-665 ARASIN-
DA BÜYÜK BULGARYA DEVLETİ'Nİ,
679'DA TUNA BULGAR DEVLETİ'Nİ
BÜYÜK BULGARYA DEVLETİ'NİN Yİ-
KILMASINDAN SONRA İTİL BULGAR
DEVLETİ'Nİ KURDULAR... 864'TE
ORTODOKSLUĞU KABUL
ETTİLER...

İTİL KIYISINDA KURULAN
BULGAR BASKENTİ, IX. - XII.
YÜZYILLARDA DOĞU AVRUPA'NIN
ÖZELLİKLE KÜRKÇÜLÜK ALANIN-
DA EN ÖNEMLİ TİCARET MERKEZ-
LERİNDEN BİRİ DURUMUNDAYDI...

X. YÜZYILIN İLK ÇEYREGİNDE
ESKİ TÜRK TEŞKİLAT VE UN-
VANLARINI KORUDUKLARI
ANLAŞILAN İTİL BULGARLARI,
İSLAMİYETİ KABUL ETMEK-
LE DOĞU AVRUPA'DA
TÜRK İSLAM KÜLTÜRÜ-
NÜN TEMSİLCİSİ
OLDULAR...

XIII. YÜZYILIN İLK ÇEYREGİNDE
BİLE BÜYÜK BULGARYA DIYE ANILAN
İTİL BULGAR DEVLETİ, MOĞOLLARIN
SALDIRILARI KARSISINDA TUTUNAMA-
MIS, TİMUR'UN İSTİLASI SIRASINDA
BÜYÜK ÖLÇÜDE HASAR GÖRMÜŞ VE KAZAN
NEHRI BOYLARINA DOĞRU ÇEKİLMEK ZORUNDA
KALMIŞTI...

ESKİ TÜRKLERDE SOSYAL HAYAT - GELENEK VE GÖRENEKLER

Eski Türk kültüründe at ve demirin önemi büyüktür. Ünlü Türk bilgini Kaşgârlı Mahmud, "At Türk'ün kanadıdır" derken bunu açıkça ifade eder. At aynı zamanda sağladığı sürat ve diğer binek hayvanlarına olan üstünlüğü sebebiyle binicisine her zaman kendine güven duygusu kazandırmış ve ona hükmetme ruhu aşılamiştir.

Atı ehlileştirmekle kalmayan Türkler, onu binek hayvanı olarak da insanlık hizmetine sundular. Yeni yeni yürümeye başlayan her Türk çocuğunun yanında mutlaka eyerlenmiş durumda bir at hazır bulunurdu. İlk binicilik derslerini koyun sırtında alan çocuk, askerlik eğitimine sincap, gelincik, tilki ve tavşan avlayarak başlar, büyüdüğü zaman mükemmel bir atlı savaşçı olurdu. Dar anlamıyla anne, baba ve çocuktan oluşan Türk ailesinde kadının rolü büyüktü. Hür olan ve Asya Hunlarından itibaren ata binen, ok atan, polo, güreş gibi ağır sporları zevkle yapabilen, ırz ve namusunu her zaman ön planda tutan Türk kadını, saygın bir kişiliğe sahipti. Savaşta düşman eline düşmesi büyük ayıp sayılırdı.

Türk toplumunda cesarete hayranlık duyulur, tâbiyet ise yüz karası bir durum olarak kabul edilirdi. Atalardan toprakla birlikte devralınan istiklâl, hiçbir şart altında feda edilemezdi. Savaşabilecek durumda fertler mevcut olduğu sürece devletin korunması esastı.

Bütün yetkiler hakanda toplanmasına rağmen hakanın bazı hususlarda danıştığı ve kararlarına kesin olarak uyduğu meclisler de vardı. Türk hakanları ve halkı milli kültür, gelenek ve görenekleri kutsal sayar ve bunları korumakta çok hassas davranırlardı. Yine Türk hakanları milletin babası olmak sıfatıyla onun hesabına çalışmayı milli ve dini bir görev olarak görürlerdi.

Türkler asker bir millet olarak çadır-hamam (çerge) ve seyyar hastaneleri ilk bulan millettir. Uzun süren seferlerde bunlardan yararlanılırdı. Kişi, ferdi hukukla donatılmış, ekonomik açıdan hür bir hayat düzenine sahipti. Şahsi mülkünü istediği gibi kullanma yetkisi vardı. Kölelik müessesesi hiçbir dönemde söz konusu olmamıştı. Bu husus Türk toplumunda sınıfsal bir yapının bulunmadığının açık bir kanıtıdır.

Eski Türkler tek Tanrı inancına sahiptiler. Bunun yanı sıra totemcilik, şamancılık gibi inançlar da yaygındı. Halk dindar ve milliyetçi duygulara sahip olup, Tanrı'nın Türk milletini koruduğuna ve hakanın da bu maksatla başa geçirildiğine bütün samimiyetiyle inanırdı.

Diplomasi yani devletlerarası ilişkiler önemli bir yer tutardı. Asya Hunlarının merkezinde, çeşitli dillerde konuşabilen ve yazabilen kalabalık bir görevli kadrosu mevcuttu. Casusluk yapmadığı müddetçe yabancı temsilcilere dokunulmazdı.

Teşkilat yönünden yabancı ordulardan bütünüyle farklı olan Türk ordusu, temelde süvarilerden meydana gelirdi. En büyük askeri birlik 10 000 kişiden ibaretti ve tümen adıyla anılırdı. Orduda disiplin ön planda gelirdi ve devlet mekanizması da askeri bir disiplin içinde yürütülürdü.

Savaş meydanlarında süvariler, atların renklerine göre belirli mevzilere yerleştirilirlerdi. Ülkenin güvenliğini sağlamak amacıyla belirli yerlerde, vaktinde haber almaya yarayan ve içinde nöbetçilerin bulunduğu ateş kuleleri inşa edilmişti.

Adliye teşkilatı, hükümdarın başkanlığındaki yüksek devlet mahkemesi ile hakan adına töre hükümlerini uygulamakla görevli yargıçlar ve bunların maiyetindeki memurlardan oluşmaktaydı.

Eski Türklerde edebiyat ve sanat da önemli bir yere sahipti. Özellikle destan ve efsaneler oldukça yaygın olarak ağızdan ağıza dolaşır dururdu. Bunların arasında Bozkurt, Kutlu-Dağ efsaneleri ile Oğuz Kağan ve Ergenekon destanını sayabiliriz. Kendilerine özgü yazıları bulunduğu bilinen ilk Türkler, VIII. Yüzyılın ilk yarısından kalma kitabeleri ile Gök-Türklerdir. Ancak Türklerin daha önceki çağlarda da yazıyı kullandıkları bilinmektedir. Mesela Orhun alfabesiyle yazılmış olan ve yeni ele geçirilmiş bulunan bir kitabenin, M.Ö. V-IV. Yüzyıllara ait olduğu sanılmaktadır. M.Ö. II. Yüzyıla ait eski Türk alfabesiyle yazılmış bir başka kitabe daha bulunmuştur.

38 harfli Orhun alfabesi daha sonra Asya'dan etrafa yayılarak, Uzakdoğu'dan Orta Avrupa'ya uzanan alanda, çeşitli topluluklar arasında ortak bir özellik kazanmıştır. Gök-Türk Abideleri (Bilge Kağan, Kül-Tegin), bu yazının en güzel örneklerinden birini teşkil etmektedir.

Eski Türkler zamanının hesaplanmasında 12 hayvanlı Türk takviminden yararlanmışlardır.

Türklerin dikkat çekici ahlaki bir özelliği de utangaç bir millet oluşudur: Kitabelerimize ve Çin, Bizans, Latin kaynaklarına göre Türkler savaş meydanlarında değil, rahat döşekte ölmekten, hatta ihtiyarlayıp hastalanmaktan utanırlardı. Esir olmak, köle durumuna düşmek, büyük utanç kaynağı idi.

Başarılarından dolayı öğünmekten ve övülmekten kaçınırlardı. Özellikle yalan söylemek büyük bir ayıp sayılır, şiddetle nefret edilirdi.

Devletlerarası münasebetlerde, sadece söz vermekle yetinilirdi. Bu bakımdan Türkler "Söz Namustur" telakkisini kendilerine her dönemde rehber edinmişlerdir.

İnsan sevgisinden kaynaklanan "Koruyuculuk", "Adalet", "Hürriyet", "Eşitlik" ilkelerini insanlık tarihine hediye eden Türkler olmuştur.

RESİMLERLE İNSANLIK TARİHİ ANSİKLOPEDİSİ

GELECEK SAYI:
ESKİ YUNAN I

RESİMLERLE İNSANLIK TARİHİ ANSİKLOPEDİSİ

ESKİ YUNAN I

KARACAN

BAYİNİZDEN
ŞİMDİDEN AYIRTINIZ